

**AJATUSTEN
ALENNUS-
MYYNTI**

TUOMAS ENBUSKE

AJATUSTEN ALENNUS- MYYNTI

Kymmenen helpointa hokemaa taloudesta

EVA PAMFLETTI

Uudistettu laitos ensimmäisen
kerran vuonna 2012 nimellä
"Ajatusten alennusmyynti – yhdeksän
helpointa hokemaa taloudesta"
julkaistusta pamfletista.

ISSN 2342-8066 (PAINETTU)

ISSN 2342-8074 (PDF)

GRAAFINEN SUUNNITTELU: MIKA TUOMINEN

KUSTANTAJA: TALOUSTIETO OY

PAINOPAIKKA: NEXT PRINT OY, HELSINKI 2018

ISBN 978-951-628-695-5 (PAINETTU)

ISBN 978-951-628-696-2 (PDF)

ESIPUHE

UUDISTETTUUN LAITOKSEEN

Tuomas Enbusken *Ajatusten alennusmyynti* ollut EVAn luetuimpia pamfletteja, jota on ladattu 30 000 kappaletta. Eikä ihme, se on sujuva, hauska ja piikikäs ja edelleen valitettavan tarpeellinen.

Poliittisten ideoitten halpatuotanto jatkuu häiriintymättä. Siksi käsissänne on *Ajatusten alennusmyynnin* toinen, ajantasaistettu ja laajennettu laitos, jossa on kokonaan uusi luku verotuksesta.

Markkinatalouden näytöt ovat vakuuttavia. Se on nostanut maailmanlaajuisesti ihmisiä äärimmäisestä köyhyydestä ja antanut valmiiksi hyvinvoiville lisää valinnan mahdollisuuksia. Tästä huolimatta markkinatalous on puolustuskannalla: julkisessa keskustelussa esitetään toistuvasti, että voitontavoittelu on inhimillisyyden vastakohta. Avuksi huudetaan sääntelyä, uusia veroja ja entistä herkemmin väliin tulevaa valtiota. Parillisina päivinä kirotaan yritysten voittoja ja parittomina päivinä samoilta yrityksiltä vaaditaan kovaaäänisesti enemmän veronmaksukykyä ja työpaikkoja.

Enbusken pamfletti on yhteiskunnallista kuluttajansuojaa. Se on varoitus siitä, että huokea ja räikeä yhteiskunnallinen ajatus on helppo ostaa, mutta käytössä se ei kestä ja saattaa aiheuttaa pettymyksiä ja suoranaisia vaaratilanteita.

Helsingissä 15.2.2018

Matti Apunen

Johtaja

EVA

ESIPUHE

ENSIMMÄISEEN PAINOKSEEN

Vuonna 2011, juuri eduskuntavaalien alla, ilmestyi suomeksi Richard Wilkinsonin ja Kate Pickettin kirja *Tasa-arvo ja hyvinvointi* (HS-kirjat). Kahden lääkärin kirjoittama kirja toisti tunnettua väitettä, jonka mukaan tuloerot selittävät useimmat yhteiskunnan onnettomuuksista, ja että rikkaat ja köyhät hyötyisivät yhtä lailla, jos tulot jaetaisiin uudelleen.

Ajatus oli valmiiksi suosittu. Wilkinson ja Pickett poimivat joukon muuttujia ja todistivat, että matalien tuloerojen yhteiskunnassa myös rikollisuus on vähäisempää, samoin lapsikuolleisuus ja liikalihavuus. Vastaavasti, kun tuloerot kasvavat, eliniän odote lyhenee, sosiaalinen liikkuvuus vähenee ja koulutuksen laatu heikkenee.

Kirja vaikutti löytäneen ratkaisun ikiaikaiseen tulonjaon ongelmaan. Jos kerran rikkaatkin hyötyvät, miten voidaan enää perustella sitä, että uusjakoa ei tehdä?

Se, minkä ihmiset tiesivät sydämessään, näytti saaneen tuekseen tieteellisen todistuksen. Enää ei tarvitsisi miettiä, onko oikein ottaa niiltä, jotka ovat ansainneet enemmän riskejä ottamalla tai kovemmin työtä tekemällä.

Ikävä kyllä, niin paljon kuin halusimmekin Wilkinsonia ja Pickettiä uskoa, heidän todistelunsa oli täynnä pehmeitä kohtia ja suoranaisia reikiä. Kyse on juuri siitä, että halusimme uskoa niin paljon, että vaimensimme kriittiset ajatukset ja epäilyt. Tämän täytyy olla totta, vakuutelimme itsellemme.

Peter Saundersin vastapamfletti *Beware False Prophets* (Policy Exchange, www.policyexchange.org.uk) kirjaa nämä reiät ja lahot rakenteet. Wilkinsonin ja Pickettin 20 tilastollisesta väitteestä 14 oli falskeja tai pätemättömiä. Vain yhdessä tapauksessa (lapsikuolleisuus) näyttö tuki vahvasti heidän hypoteesiaan.

Kun esimerkiksi yhteiskunnan murheiden listaa muokattiin ja listalle otettiin toisenlaisia onnettomuuksia, tulos muuttui dramaattisesti. Toisin sanoen kun tarkasteltiin itsemurhalukuja, HIV-tartuntojen määrää, alkoholin (liika)kulutusta, avioeroja ja hedelmällisyysongelmia, matalien tuloerojen maat eivät enää olleetkaan paratiiseja, eivät edes ylivoimaisia vertailukohtiinsa verrattuna.

En mene enempää Tasa-arvo ja hyvinvointi -kirjan virheiden yksityiskohtiin – Saunders käytti siihen yli sata sivua. Ongelma ei ole yksittäisissä erheissä. Ongelma on siinä, että suomalaisessa keskustelussa Tasa-arvo ja hyvinvointi otettiin valmiina totuutena, ei kriittistä silmää kaipaavana pamflettina vaan lopullisena todistuksena. Yhtä lailla perustellusti voi huomauttaa, ettei Saunderskaan ole lopullinen totuus, vaan siitäkin voi löytää omat lahovikansa.

Talospoliittista keskustelua on erittäin vaikea käydä, koska suuri osa siitä on muuttunut emotionaaliseksi vän-

käämiseksi. Keskustelu hyvinvointivaltiosta on muuttunut empatiakeskusteluksi, jossa uskossa olevat todistelevat, kuka on vakaumuksessaan vahvin.

Tuomas Enbusken *Ajatusten alennusmyynti* tarttuu tähän ilmiöön, jossa teeskentelemme rationaalista, mutta tosiasiaassa meitä kuljettavat tunteet, ennakkoluulot ja valmiit käsitykset. Haemme argumentteja ja valitsemme niistä sopivimmat.

Financial Timesin John Kay kutsui tätä menettelyä mainiossa kolumnissaan (FT, 17. huhtikuuta 2012) ”Franklinin järkeilyksi”, valtiomies ja filosofi Benjamin Franklinin mukaan.

Valistuksen lapsi Franklin ajoi päätöksentekoon rationaalista mallia, ”moraalista algebraa” joka punnitsisi huolella hyödyt ja haitat ja tulisi eri näkökohtien kautta rationaaliseen lopputulokseen. Franklin pohdiskeli muun muassa ruokaa, ja punnittuaan ravinto-oppia, käytännöllisyyttä ja moraalialia, ryhtyi satunnaisesti kasvissyöjäksi.

Mutta kuten usein käy, jossain vaiheessa Franklinin nenään osui grillatun kalan vastustamaton tuoksu. Silloin hän eteni järkeilemään, että kalathan eivät oikeastaan noudata hänen moraalisia periaatteitaan (olla syömättä muita).

Tästä syystä kalat ansaitsevat itsekkin tulla syödyksi, Franklin päätteli, ennen kuin lohkaisi palan lohta lautarelleen.

”Kuinka kätevää”, hän sanoi, ”olla rationaalinen olento, koska järki tekee mahdolliseksi löytää syy sille, minkä mieli on jo päättänyt.”

Ajatusten alennusmyynti on pamfletti, jonka tarkoitus on puolustaa johdonmukaista ajattelua ja kriittistä asennetta, joka on hereillä silloinkin, kun tarkoitus on hyvä.

Esitän parhaat kiitokseni Tuomas Enbuskelle, joka tarttui työhön vakuuttuneena sen tarpeellisuudesta, sekä Niku Määttäselle, joka esitti käsikirjoitukseen arvokkaita huomioita.

Ajatusten alennusmyynti on aina päällä. Varokaa tungosta tarjouslaatikoilla!

Helsingissä 4.6.2012

Matti Apunen

Johtaja

EVA

SISÄLLYS

	ALUKSI	13
1	"KAPITALISMI ON KAIKEN PAHAN ALKU JA JUURI"	19
	"PAHAN YTIMESSÄ ON MATERIA"	22
	"KEKSINNÖT VAIN TUPSAHTAVAT JOSTAIN"	24
2	"MARKKINATALOUS ON AHNEUTTA"	29
	"AINA JOKU VETÄÄ VÄLISTÄ"	31
	"KYLLÄ RUUALLA SAA TEHDÄ RAHAA, MUTTA EI KOULUTUKSELLE"	34
	"KUN RAHA EI LIIKU, EETTISYYS LUJITTUU"	37
	"AHNEUS ON AINA MUILTA POIS"	40
3	"KAIKKI ONGELMAT JOHTUVAT TULOEROISTA"	45
	"RIKKAAT RIKASTUVAT, KÖYHÄT KÖYHTYVÄT"	47
	"KAPITALISMI AIHEUTTAA KÖYHYTTÄ"	48
	"ERISUURUISET PALKAT LOUKKAAVAT IHMISARVOA"	50
	"OMALLA RAHALLA OSTETUT PALVELUT LISÄÄVÄT EPÄTASA-ARVOA"	51
	"SINULLA EI SAA OLLA HIENOA AUTOA, KOSKA MINULLAKAAN EI OLE"	54
	"POMOILLE MAKSETAAN LIIKAA"	55
4	"KAPITALISMI LUO TYÖTTÖMYYYTÄ"	59
	"TYÖNANTAJA VARASTAA TYÖLÄISEN TYÖN LISÄÄRVON"	60
	"TYÖNANTAJA HALUAA MEIDÄN RAATAVAN KOVEMMIN"	62
	"MAAHANMUUTTAJAT VIEVÄT MEIDÄN TYÖPAIKAT"	64

5	"VEROJA PITÄÄ RAKASTAA"	67
	"VALTION KUULUU HYYSÄTÄ MYÖS HYVÄTULOISIA"	70
	"HYVÄTULOISET EIVÄT MAKSA TARPEEKSI VEROJA"	74
	"TASAVERO OLISI EPÄOIKEUDENMUKAINEN"	77
	"LIALLISTA TYÖNTEKOJA PITÄÄKIN RAJOITTA"	78
	"YRITYSTEN VEROSUUNNITTELU ON LAITONTA"	81
6	"SÄÄNTELY PARANTAA TALOUDEN MORAALIA"	87
	"Kyllä poliitikot ja virkamiehet tietävät paremmin"	89
	"Kriisit voidaan välttää paremmalla sääntelyllä"	91
	"Kiintiöt tuottavat eettisemmän yrityksen"	94
7	"PIENET YRITYKSET OVAT SÖPÖJÄ, SUURET PAHOJA"	99
	"Yritystuet ovat mahtava juttu"	102
	"Mitä enemmän yrityksiä, sen parempi"	104
	"Firmoilta voidaan vaatia kaikenlaista"	107
	"Pörssi se vasta paha onkin"	108
	"Sijoittajan pitää olla isänmaallinen"	110
8	"KAMALA UUSLIBERALISMI PILASI KAIKEN"	115
	"Uusliberaali pelastaa pankkeja ja kannattaa sotia"	118
	"Finanssikriisikin johtui talouden vapauttamisesta"	122
9	"TALOUSKASVUA EI TARVITA"	127
	"Kasvua ja tehokkuutta on jo liikaa"	128
	"Rikkaita ainakin on jo liikaa"	131
	"Kun kasvua jarrutetaan, luonto kiittää"	134
10	JÄLKIKIRJOITUS: "RAHA PAHA, TAIDE PYHÄ"	137
	"Taide on itseisarvo, eikä sitä saa mitata"	139
	"Johtajien optiot ovat pois taiteen tuesta"	142
	LOPUKSI	147
	LÄHTEET	152

ALUKSI

- *Köyhinkin suomalainen on rikastunut 1980-lukuun verrattuna.*
- *Nyt kyllä yksinkertaistat!*
- *Markkinatalous on vähentänyt kolmannen maailman köyhyyttä paljon enemmän kuin kehitysapu.*
- *Niin, mutta todellisuus on paljon monimutkaisempi!*
- *Talouden vapauttaminen on johtanut siihen, että maailmaan on syntynyt älytön määrä uusia elämää helpottavia keksintöjä. Demokratia ja kansalaisen vaikutusmahdollisuudet ovat parantuneet huomattavasti.*
- *Ei se ole niin yksinkertaista!*

Kun keskustelussa heittää pöytään faktoja maailman paranemisesta, älyköllä on yleensä kaksi korttia. Ensimmäinen tapa päästä pois tukalasta tilanteesta on epäillä keskustelijan motiiveja. Tyyppi vaan ei voi olla oikeassa, koska on uusliberaali, porvari tai muuten hyväosainen.

Toinen tapa tappaa keskustelu on vetäistä pakasta yksinkertaisuus-kortti ja väittää, ettei asia ole lainkaan ”noin yksinkertainen”. Monimutkaisuuteen vetoamalla luodaan vaikutelmaa siitä, että puhuja ei ole mustavalkoinen junti, vaan näkee asian kaikki puolet. Ja ennen kaikkea silloin puhuja ei ole populistisi.

Kaikki fiksit välttelevät populismia. Tässä on kuitenkin pikku harha.

Populismi on nimittäin täysin eri asia. Populismissa asioita nimenomaan ei perustella. Timo Soinin ”Missä EU, siellä ongelma” on pelkkä väite. Se on näpäkkä yksinkertaistus, mutta itse väitettä ei millään tavalla perustella.

On itsestään selvää, ettei maailma ole yksinkertainen. Ihmisen suurimpia harhoja on syyn ja seurauksen harha. Meille on evoluutiossa ollut hyötyä siitä harhaluulosta, että kaikkeen on syy. Kun puskasta on kuulunut räsähdys, on kannattanut luulla sitä mieluummin pedoksi kuin tuuleksi.

Ihan fikсутkin ihmiset analysoivat esimerkiksi presidentinvaalien tuloksia ihan kuin kaikkeen olisi olemassa mitattavissa oleva syy. Miksi Sauli Niinistö valittiin presidentiksi? Miksi hänen äänipottinsa nousi jopa 63 prosenttiin? Vaikka vaaliasiantuntijoilta löytyy lista vastauksia, emme tule koskaan tietämään koko totuutta.

Miksi älyköt puhuvat niin usein puuta heinää?

Joitakin asioita sen sijaan voidaan mitata. Esimerkiksi sitä, että kahvipaketti maksoi 1970-luvulla lähes neljä kertaa enemmän kuin nykyään tai että sata vuotta sitten kuninkaallisilla oli paljon vähemmän valinnanvaraa kuin nyky-Suomessa syrjäytyneillä.

Miksi älyköt puhuvat niin usein puuta heinää? Miksi ihmeessä älykkyysosamäärältään keskiverron yläpuolella olevat retkahtavat kummallisiin teorioihin ja arkijärjen vastaisiin ajatuskuvioihin?

Älymystöllä on tapana löytää kaikkeen joku yhteiskunnallinen syy, jota ei voida koskaan oikeasti perustella.

Otetaan esimerkki. Perhesurmista keskusteltiin paljon muutama vuosi sitten, kun niitä tapahtui lyhyessä ajassa useita. Muun muassa Helsingin Bulevardilla asuneen perheen nelikymppinen isä surmasi vaimonsa ja kaksi pientä lastaan ja teki lopulta itsemurhan vuonna 2013.

Elokuvaohjaaja Saara Cantell kommentoi Helsingin Sanomissa perhesurmia näin: ”Ennen kaikkea ne kertovat siitä, millaisia seurauksia 1990-luvun lamasta alkaen johdonmukaisesti harjoitetulla uusliberaalilla politiikalla on.” Dosentti Matti Rimpelä taas oli sitä mieltä, että perhesurmat johtuvat vallalla olleesta ”menestymisen kulttuurista” ja siitä, että ihmisillä on mennyt niin hyvin viime vuosikymmenet.

Kommentit ovat yhtä järjettömiä kuin ne ensi kuulemalta kuulostavatkin. Mielenkiintoista puhetta tuottavien ihmisten ammatissa pätevät markkinatalouden säännöt.

Älykkö oikeuttaa olemassaolonsa sanomalla jotain uutta. Mitä enemmän kommentti on arkijärjen vastainen, sitä paremmin se jää kuulijan mieleen. Älykkäät aivot rakastavat paradokseja.

Ongelma on, että kaikki asiat eivät ole paradokseja. Jotkut asiat vain ovat yksinkertaisia. Jos tarjolla on yksinkertainen ja monimutkainen selitys, yksinkertaisen pitäisi aina olla parempi.

Miksi? Väittely ja perusteleminen ovat aina asioiden yksinkertaistamista. Se kuuluu lähtökohtaisesti kielen ideaan. Kieli on yksinkertaistamista, asioiden pukemista sanoiksi. Asian leimaaminen monimutkaiseksi on fiksulta kuulostava argumentti ilman argumenttia.

Markkinatalous on tuottanut maailmaan sellaisen elintason nousun, sairauksien vähenemisen ja eliniän kasvun, että todisteiden pitäisi olla kiistattomia. Silti markkinatalous joutuu koko ajan vastaamaan syytöksiin, joita käyn tässä pamfletissa läpi.

**”KAPITALISMI
ON KAIKEN
PAHAN ALKU
JA JUURI”**

”Väsyttääkö ja masentaako? Oletko ahdistunut?

Huolissasi tulevaisuudestasi?

Saatat kärsiä KAPITALISMISTA.

*Kapitalismin oireita ovat mm. kodittomuus, työttömyys,
köyhyys, voimattomuuden tunne, pelko, apatia,
kulttuurinen rappio, puhevapauden puute,
itsemurha- ja vallankumousajatukset, kuolema.”*

Parodiamainos Facebookissa

Amerikkalaisia lääkemainoksia parodioiva pila on kiertänyt sosiaalisessa mediassa pitkään. Tuhannet ihmiset ovat jakaneet sitä, myös useat Facebook-kaverini, joiden joukossa on monia politiikassa mukana olevia ja korkeasti koulutettuja. Huomasin linkin vihreän poliitikon Jukka Relanderin Facebook-profilissa.

Ihan hauskaa, joo. Ongelmana vain on se, että parodiamainos menee metsään kuin juuri kortin saanut bemarikuski.

1800-luvulla kukoistukseensa noussut kapitalismi on nostanut ihmisen pois siitä vuosituhansien kurjuudesta, josta parodiamainoksessa luetellaan hyviä esimerkkejä. Kapitalismi on hämmästyttävän koskaan olemassa ollut ihmisten yhteistyön malli.

Perinteisesti ihminen on suosinut lähinnä sukulaisiaan ja korkeintaan oman heimonsa jäseniä. Nykyään voin kävellä markettiin vaikka unenpöpperössä ja luottaa sii-

hen, että minulle täysin tuntemattoman – jopa erivärisen – tyyppin tarjoama ruoka on myrkytöntä.

Kapitalismia moititaan usein kasvottomaksi. Sitä se onkin. Kirjoitan tätä vehkeellä, jonka nimi on MacBook Pro. Minulla ei ole aavistustakaan, kuka sen on tehnyt. Eikä ole sen tuottaneella firmallakaan. Laitteen eri osasten tekijät eivät välttämättä ole koskaan tavanneet toisiaan.

Mutta mitä sitten? Miksi ihmeessä tekisimme yhteistyötä vain oman heimomme jäsenten kanssa?

Kapitalismissa pärjää parhaiten, jos tarjoaa toiselle ihmiselle jotain, mitä tämä haluaa. Siis myös välittämättä ”aidosti” toisesta ihmisestä.

”Kauppias on mukava minulle vain, koska haluaa rahani” -ajatus hiipii välillä jokaisen mieleen. Tästä ei kuitenkaan seuraa loogisesti, etteivätkö ihmiset välittäisi toisistaan myös kapitalismissa. Nämä ovat kaksi eri asiaa.

Ennen 1600–1800-lukujen isoa murrosta kunniaa sai vain olemalla sotilas tai pappi. Maailmassa oli vallalla uskonnollinen moralismi ja ainainen sota. Kaupantekijät olivat saastaista pohjasakkaa. Uuden keksijöitä ei kunnioitettu. Kun keskiluokalle alettiin antaa kunniaa, maailma vaurastui aivan älyttömästi.

Totta kai ihminen saattaa yhä ajatella itsemurhaa ja potea ahdistusta ja voimattomuutta. Ja varmasti 1600-luvun maanviljelys- ja vaihdantataloudessa elänyt saattoi tuntea onnea ja harmoniaa luonnon kanssa.

Mutta jos lähdetään puhtaasti materialistisista tarpeista – joista parodiamainoksessa puhuttiin – kapitalismi on kiistatta tuottanut eniten hyvinvointia tähän maailmaan.

”PAHAN YTIMESSÄ ON MATERIA”

Ei ole tavatonta, että väittelyn reunaehdoja vaihdetaan kesken matkaa. Ensin sanotaan, että kapitalisti on materialisti.

Pian syytetään, ettei tämä materialisti tuota tarpeeksi materiaa kaikille. Melkeinpä samassa lauseessa kapitalismia saatetaan siis syyttää sekä siitä, että se tuottaa liikaa turhaa tavaraa, ja siitä, ettei se tuota liikaa tavaraa tismalleen tasaisesti kaikille.

Eri puolilla Eurooppaa osoitettiin eurokriisin kiihkeimpinä vuosina mieltä kapitalismia vastaan. Yliopistofiksut – myös Suomessa – halusivat tietysti nähdä kapinoiden taustalla jotain ylevää, kuten eriarvoisuuden kasvun vastustamista.

Voihan sen niinkin ajatella. The Economist -lehti kuitenkin kertoi, että kapitalismia vastustavat mielenosoittelijat ryöstivät merkkifarkkuja, Applen tietokoneita ja iPhoneja. Kapinoitsijat siis ahnehtivat juuri sitä kapitalismin pahaa ydintä, materiaa. Ainoat kaupat, jotka jätettiin poikkeuksetta joka kaupungissa rauhaan, olivat kirjakaupat.

Suomessa 1980-luvun lopulla juppi herätti kateutta ja naureskelua laskiessaan vaahtosammuttimen kokoisen matkapuhelimensa Aleksanterinkadun trendibaarin tiskille. Elokuvaohjaaja Lauri Törhöstä haastateltiin radiossa matkapuhelinta käyttävänä kummajaisena. Samoihin aikoihin tehdyssä mielipidetutkimuksessa alle prosentti suomalaisista arvioi koskaan tarvitsevansa matkapuhelinta.

Ei mennyt kuin kymmenisen vuotta, kun silloinen kokoomuksen europarlamentaarikko Piia-Noora Kauppi aiheutti kohun. Kauppi sanoi vuonna 2000 Nyt-liitteen haastattelussa, että yhteiskunnan pitää korvata minimi, mutta ei välttämättä esimerkiksi maksaa köyhän kännykkälaskua.

Älymystö suuttui: ei noin saa sanoa. Kännykkä kuuluu ihmisen perusoikeuksiin.

Mitä tuossa välissä oli tapahtunut? Esineestä, jota kukaan ei tiennyt tarvitsevänsä, oli yhtäkkiä tullut köyhän perusoikeus. Ainakin se on selvää, että kännykät olivat muuttuneet sekä paremmiksi että halventuneet huomattavasti.

Isäni sai 1990-luvun alussa työpaikalta matkapuhelimen, jota esittelin ylpeänä kaverilleni. Tekniikan Maaailma -lehden mukaan puhelin maksoi 18 000 markkaa. Koska tulot ovat Suomessa tabu, en tiennyt, mitä isäni tienasi. Olin utelias ja löysin isäni veroilmoituksen, jonka mukaan hän tienasi kuussa tismalleen saman verran. Isälläni oli valtion virkamiehenä hyvät tulot.

Nykyrahaan suhteutettuna tavallinen matkapuhelin maksoi tuolloin noin 5 000–6 000 euroa. Tällä haa-vaa markkinoiden hienoin kännykkä maksaa jotakuinkin kymmenesosan tuosta. Halvimmillaan matkapuhelimen – joka on paljon hienompi kuin isäni muinainen kapula – saa 20–30 eurolla.

Kukapa olisi parikymmentä vuotta sitten uskonut, että köyhimmänkin suomalaisen taskussa olisi hienompi vehje kuin silloisella pääministerillä?

Mitä tuossa välissä oikein on kapitalismia vastustavan intelligentsian mielestä tapahtunut?

”KEKSINNÖT VAIN TUPSAHTAVAT JOSTAIN”

Kapitalismin vastustajat tuntuvat ajattelevan, että kaikki hienot keksinnöt, jotka heidänkin arkeaan parantavat, ovat vain tupsahtaneet jostain maan pinnalle kuin manna Israelin kansalle. Ja sitten niitä pitää jakaa kaikille tismalleen tasapuolisesti.

Samaan tapaan talouden taantumalle löytyy aina selitettävissä oleva syyllinen. Syy on jonkun kravattikaulaisten tyyppin ahneudessa.

Kun talous menee eteenpäin, se tapahtuu aivan kuin itsestään. ”Totta kai näin piti käydä!”

Vasemmistoliiton entinen europarlamentaarikko Esko Seppänen pohti asiaa yllättävän rehellisesti taannoin Helsingin Sanomien haastattelussa. Seppänen myönsi, että markkinataloudessa on ollut enemmän iloa kuin sosialismissa, mutta ”nämä ilot on nyt sosialisoitava myös vasemiston käyttöön”.

Helsingin Sanomien suomalaista köyhyyttä käsittelevässä juttusarjassa taas puhuttiin siitä, että lapsien eriarvoisuutta kasvattaa se, että kaikilla vanhemmilla ei ole varaa iPadiin. Ipädittömyyttä pidetään köyhyyden merkkinä.

Miten Helsingin Sanomat sitten ajatteli tuon tilanteen ratkaista? Olisiko parempi, että koko iPad olisi jäänyt keksimättä? Silloinhan kenelläkään ei olisi siitä puutetta. Vai

ajatellaanko lehdessä, että esimerkiksi valtion olisi mahdollista kehittää oma iPad, joka annettaisiin kaikille tismalleen samaan aikaan?

Paljostako vetoa, että kymmenen vuoden päästä myös köyhillä suomalaisilla on iPadit? Tai vastaavat, paljon hienommat laitteet. Silloin valitetaan siitä, ettei köyhällä ole varaa johonkin, jota ei vielä tänään ole edes keksitty.

Ensin uusia keksintöjä pidetään tarpeettomina, ja sitten niitä aletaan vaatia kaikille.

Joka ainoan keksinnön takana on uskomatonta ihmisen luomisvoimaa, epäonnistumisia ja henkilökohtaisia tragedioita. Harva innovoija ajattelee vain rikastumistaan. Usein asia on päinvastoin.

Keksinnöt leviävät yleensä jonkun rikastumisen himosta.

Mutta keksinnöt ovat levinneet maailmalle jonkun rikastumisen himosta. Aluksi hienoja keksintöjä ovat ostaneet vain rikkaat. Koska rikkaat ovat näin maksaneet kehittelykustannuksista, tuotteet ovat pikkuhiljaa halventuneet. Se, että kännykkä ei enää maksa 5 000 euroa vaan kaksikymppiä, ei ole sattumaa.

Jos odottaisimme, että kaikki vaurastuisivat yhtä aikaa, kukaan ei vaurastuisi. Onhan sekin tietysti vaihtoehto,

mutta se onnistuu vain kollektivistisessä järjestelmässä, ei vapaassa yhteiskunnassa.

Kaikki ihmiskunnan suuret keksinnöt ovat aina tuoneet mukanaan epätasa-arvoa. Otetaan esimerkiksi kirja. 1800-luvulla suomalaisella oli kirjahyllyssä yleensä vain yksi kirja: vihkiraamattu. Nykyään voin ostaa minkä tahansa klassikkoteoksen pokkariversiona, jos teen pari tuntia paskaduunia.

Kenenkään ei tietenkään ole pakko käyttää esimerkiksi vessapaperia, tamponeita, tietokonetta, juustoa, kinkkua, juoksulenkkareita tai hammastahnaa. Ne ovat kaikki alun perin olleet todellisia luksustavaroita.

Miksi vasemmistolainen mainostaa Adidaksen lenkkareita?

Tätä kirjoittaessani istun vasemmistolaisten suosimassa kalliolaisessa Rytmi-baarissa. Voisin myös samalla istua Apple-tietokoneiden tai Converse-tennareiden mainoksessa. Molemmat ovat isoja amerikkalaisia firmoja.

Vasemmistolainen räppäri Paleface meni muutama vuosi sitten Linnan juhliin kapinallisessa asussa. Hän oli yhdistänyt frakkiin Adidaksen tennarit. Adidas on saksa-

laislähtöinen monikansallinen urheiluvaatejätti – vieläpä pörssi-yhtiö, joka tahkoaa kunnan tulosta osakkeenomistajilleen.

Ristiriita alkoi vaivata, joten kysyin sitä Palefacelta eli Karri Miettiseltä. Miksi hän vasemmistolaisena mainostaa ylikansallisen Adidaksen lenkkareita?

Miettisen vastaus osui asian ytimeen: ”Mä luulen, että et omistaisi yhtään mitään, jos rupeaisit miettimään tuota.”

Niinpä!

I rest my case.

**”MARKKINA-
TALOUS ON
AHNEUTTA”**

Ahneus on Suomen suurin uhka. Jopa porvarillinen tasavallan presidentti Sauli Niinistö julisti sodan ahneutta vastaan vaalikampanjassaan vuonna 2012.

Ahneus ei ole taloustieteellinen termi, vaan enemmänkin filosofinen, jopa uskonnollinen. Ei ahneutta voi ainaakaan mitata. Kaikki, jotka pystyvät ajatteluun, ovat jollain tavalla ahneita: mielikuvituksemme haluaa aina enemmän asioita kuin maailmassa on tarjolla.

Mikään yhteiskuntajärjestelmä ei tuota tavaroita ja palveluja rajattomasti. Se olisi kauheata haaskuuta.

Markkinataloudessa tarpeilla on hinta, omistaja ja ostaja. Se selkeyttää tarpeentyydytystä. On ahneutta tietysti muissakin talousjärjestelmissä.

Ahneus on sen verran epämääräistä, että siihen on kiva vedota. No mikä sitten on ahneutta? Vastaus on selvä: toisen vaatimukset ovat ahneutta. Omat vaatimukset ovat perustarpeiden tyydytystä, joihin ihmisellä nyt vaan satuu olemaan ”oikeus”.

Siksi Sauli Niinistön ahneuden vastainen sota presidentinvaaleissa 2012 oli yhtä ovela kuin Barack Obaman muutos-vaaliteema. Kaikki haluavat muutosta, kaikki vastustavat ahneutta. Siis toisten ahneutta.

Kaverini vaimo kritisoi kaveriani lihansyönnistä, koska lihantuotanto kuormittaa luontoa. Kaverini mainitessa, että itse asiassa vaimon rakastamien juustojen valmistus kuluttaa luonnonvaroja jotakuinkin yhtä paljon, heillä nukuttiin hetken aikaa kantapäät vastakkain. ”Juustot kuuluvat ihmisen perustarpeisiin, liha taas ei.”

Köyhinkin suomalainen on superahne 200 vuotta sitten eläneeseen verrattuna. Silloin rikkain suomalainen tuli toimeen nykyrahalla mitattuna muutamalla eurolla päivässä, köyhin ei ollut rahaa nähnytkään.

Nykyään olemme ahnehtineet itsellemme huomattavasti enemmän. Monien mielestä ihminen on köyhä, jos hänellä ei ole varaa tietokoneeseen tai kännykkään.

Nykyisessä ihmisen vauraudessa ei ole mitään pahaa. Onneksi länsimaisen ihmisen vauraus on kasvanut ja kymmenet tuhannet ihmiset ovat päässeet pois väkivaltaisuu-den ja sairauksien kierteestä.

Ahnetta? Ehkä. Mutta minä ainakin haluan käyttää ves-sapaperia, antibiootteja ja tietokonetta.

”AINA JOKU VETÄÄ VÄLISTÄ”

Herään aamulla ja minulla on hirveä nälkä. Mitä pitäisi tehdä? Voin tietysti alkaa viljellä, se tosin olisi pitänyt aloittaa jo aiemmin. Toinen vaihtoehto olisi lähteä ryöstöretkelle Varsinais-Suomeen. Äh. Taidan vain kävellä kauppaan ja ostaa leivän, joka maksaa vähemmän kuin siivoja tienaa tunnissa.

Jotenkin tuo leipäkauppias kuitenkin epäilyttää. Hinnat ovat liian korkeat. Eihän leipä voi maksaa noin paljon. Jos leipoisin sen itse, hinnaksi tulisi murto-osa.

Totta kai kauppias haluaa tienata. Jos ihmiset haluaisivat hävitä tai säilyttää asiat samanarvoisena jokaisessa teke-mässään kaupassa, olisi varmasti luonnollisempaa tuottaa kaikki tarvitsemansa itse.

Nykymaailman väitetään olevan yltiöyksilöllinen. Syytetään, että kaikki vain yrittävät maksimoida omaa etuaan. Mutta onko asia todella näin?

Jos ihmiset todella olisivat yltiöyksilöllisiä, kaikki kasvattaisivat ja metsästäisivät itse ruokansa, uuttaisivat itse lääkkeensä ja rakentaisivat itse talonsa. He eivät vahingossakaan kävisi kauppaa muiden kuin oman heimonsa jäsenten kanssa.

1800-luvulla elänyt ranskalainen liberaali Frédéric Bastiat ilmaisi homman yksinkertaisesti: jokainen vapaaehtoinen kauppa on kaksinkertainen voitto. Ai miten niin? Koska sitä ei ole kummankaan osapuolen pakko tehdä.

Talous ei ole mikään nollasummapeli.

Vaikka kuinka marisisin siitä, että kahvilassa cappuccino on liian kallista, ei minun tarvitse sitä ostaa. Voin mennä kotiin ja keittää kahvini itse. Eikä kahvilanpitäjällä ole mitään velvollisuutta tarjota minulle edullista kahvia.

Mutta jos hän nostaa hinnan liian korkeaksi, hän kärsii. Ahneus kyllä kostautuu.

Hyvänä esimerkkinä ovat jääkiekon MM-kisojen lippujen hinnat keväällä 2012. Koska Leijonien otteluiden liput olivat liian kalliita, ne eivät käyneet kaupaksi.

Kauppiaita väheksyttiin pitkään. Heimoyhteisöissä on aina suhtauduttu epäilevästi välimiehiin, jotka eivät vaikuta tekevän mitään. He vain vetävät välistä.

Oikeastihan kauppojen välimiehet tekevät sen hankalimman työn. Toimittavat meille ruuan metsästä. Välimiesten saama voitto on meidän maksumme siitä, minkä voisimme tehdä itsekin.

Kenenkään meistä ei ole pakko käydä Alepassa tai K-marketissa. Voisimme metsästä ruokamme itse, kuten ihmiset ovat vuosituhansia tehneet. Jos alkaisimme itse viljellä ja leipoa leipää, se tulisi todennäköisesti kalliimmaksi. Siitäkin huolimatta, että kauppias ottaa leivän hinnasta ison osan.

Ei nyt oteta kantaa siihen, onko prostituutio oikein vain väärin. Suomessa parittaminen on kiellettyä, mutta ihminen saa toistaiseksi myydä itseään. Jos ajatellaan ilotytön kannalta, laki olisi oikeastaan parempi toisin päin.

Ekonomisti Steven Levitt ja New York Timesin journalisti Stephen J. Dubner vertailvat huorien palkkoja. Aina-kin Yhdysvaltain Chicagossa ne prostituoidut, joilla oli parittaja, tienasivat enemmän ja joutuivat painamaan vähemmän töitä kuin ne, joilla ei ollut parittajaa.

Se, että joku vetää välistä, ei todellakaan johda pienempiin palkkoihin muualla kuin nollasummapelin maailmassa. Talous ei ole mikään nollasummapeli.

Aina ihmetellään, miksi juuri tärkeimmillä työntekijöillä, kuten sairaanhoitajilla ja lastentarhanopettajilla, on huonot palkat. Ainakin siksi, että heidän töitään pidetään niin pyhinä, ettei niitä saa alistaa pahoille markkinoille.

”KYLLÄ RUUALLA SAA TEHDÄ RAHAA, MUTTA EI KOULUTUKSELLA”

Maksuton koulutus ja sairaanhoito ovat suomalaisille pyhiä asioita. Ne täytyy pitää pahan voitontavoittelun ulkopuolella. Mutta miksi juuri ne?

Esimerkiksi ruoka on paljon suurempi perustarve kuin terveydenhoito. Ilman terveydenhoitoa voi tulla toimeen vaikka kuukausia, mutta ilman ruokaa ei pärjää kovinkaan montaa viikkoa, ellei satu olemaan huippumalli.

Miksi sitten paatuneinkin vasemmistolainen hyväksyy Alepan ja K-kaupan, mutta vierastaa yksityisiä lääkäriaseimia?

Leikitelläänpä ajatuksella, että valtio olisi aikoinaan alkanut tarjota ihmisille ilmaiset ruuat ilmaisen terveydenhuollon asemesta. Se olisi varmasti johtanut tilanteeseen, jossa ihmiset valittavat koko ajan ruuasta. Ehkä olisi jopa pulaa leivästä, voista ja juustosta. Kun paha markkinatalous hoitaa ruuanjakelun, matalapalkkaisen siivoojankin pitää tehdä vain tunti töitä voidakseen ostaa pakeitin tuoretta leipää.

Valtion olisi ehkä kannattanut sosialisoida ruuantuotanto mieluummin kuin terveydenhoito.

Ruokavaatimukset ovat pysyneet viime vuosikymmenet suunnilleen samanlaisina. Tai no, onhan markkinatalousmaissa tarjolla nykyään pestoa, pastaa ja miljoonia erilaisia juustoja ja leikkeleitä, joista 1980-luvulla ei osattu edes uneksia. Mutta vielä roimemmin on kehittynyt terveydenhoito.

Väite, että terveydenhoitoa olisi uusliberaalisti leikattu, on pötyä. Terveydenhuoltoon käytetty rahasumma on kasvanut tasaisesti, myös 1990-luvun laman jälkeen.

Vuonna 1980, ennen pahan uusliberalismin hiipimistä Suomeen, sosiaali- ja terveystalouden suhde bruttokansantuotteeseen oli 6,3 prosenttia. Vuonna 2013 sama luku oli 11,4 prosenttia.

Ja bruttokansantuote on vuodesta 1980 kasvanut huomasti, itseasiassa kaksinkertaistunut. Vastaavia faktoja löytyy roppakaupalla EVAn *Hyvinvointivaltio numeroina* -vihkosesta.

Myös eliniänodote on noussut, ja terveydenhuollon laadussa on tapahtunut suuri harppaus. Nykyään jonotetaan vihaisina leikkauksiin, joita ei ollut 1980-luvulla keksittykään.

Talouxfiksut puhuvat Baumolin taudista. Se tarkoittaa sitä, että sairaanhoitajien tuottavuus ei kehity samassa tahdissa kuin palkat. Vanhuksen vessakäyntiin tarvitaan edelleen saman verran työvoimaa kuin vuonna 1960.

Sen sijaan muualla tekniikka on kehittynyt huomattavasti. Kun isäni aloitti diplomi-insinöörinä vuonna 1974, monta hyväpalkkaista ukkoa laski kaksi viikkoa laskutakuilla sillan lujuuslaskelmaa. Nyt tietokoneohjelma tekee saman hujauksessa.

Palataan ruokaan. Vaikka on ollut halpuutuskampanjoita, kuulen jonkun teistä silti marisevan, että ruoka on meillä muuhun Eurooppaan verrattuna liian kallista.

Mutta onko ruoka liian kallista sen takia, että meillä on vähittäiskaupassa liikaa vapaata markkinataloutta ja kil-

pailua? Ei. Jos ruoka on kallista, se johtuu siitä, että kaupan alalla on liian vähän kilpailua ja markkinataloutta.

OK. Ruualla saa tehdä rahaa. Mutta saako koulutuksella?

Koulutuksen tasa-arvoisuudestahan ollaan melko yksimielisiä. Peruskoulu on hyvä keksintö, vaikka porvarit aikoinaan sitä vastustivatkin. Vaikka on vastenmielistä nähdä kansalaiset jonkinsorttisena resurssina bruttokansantuotteelle, niin siitä huolimatta maksullinen koulutus tuhlaisi järjettömästi yhteiskunnan resursseja. Suomeksi sanottuna fiksua ihmisiä jäisi turhaan kouluttamatta.

Porvarit vastustivat peruskoulua, mutta sitä olisi muuten vastustanut myös vasemmiston suosikki Karl Marx. Lapsikin tietää, että Marx vastusti valtion ja kirkon yhteyttä, mutta yllätysyllätys hän vastusti myös valtion ja koululaitoksen yhteyttä.

Marx kirjoitti Die Neue Zeit -lehdessä vuonna 1890 julkaistussa kirjoituksessa näin: ”Se että yleisellä lailla määrätään kansakoulujen varoista, opettajakunnan pätevyydestä, opetusohjelmista jne. ja valvotaan, kuten Yhdysvalloissa, valtioneuvostojen avulla näiden lainmääräysten noudattamista, on jotakin aivan muuta kuin valtion nimittäminen kansan kasvattajaksi! Hallitus samoin kuin kirkkokin on päinvastoin estettävä saattamasta koululaitosta vaikutusvaltaansa. Preussi-Saksan valtakunnassa valtion pitäisi päinvastoin saada kovakouraista koulutusta kansalta.”

Aika markkinaliberaalia vai kuinka?

Nykyvasemmistolaisen mielestä on okei, että ostan lapselleni hienoimman mahdollisen Nintendon tai tuhannella

eurolla pitsaa. Jos käyttäisin summan koulun ulkopuoliseen saksan epäsäännöllisten verbien tukiopetukseen, siinä nähtäisiin moraalinen ristiriita.

”KUN RAHA EI LIIKU, EETTISYYS LUJITTUU”

Kun puheeksi tulee luokkayhteiskunta, taivastellaan usein, että lääkärin lapsista tulee lääkäreitä. Totta kai tulee. Lapsille on evoluutiossa kehittynyt tapa ottaa mallia vanhemmistaan. Myös vasemmistolaisten näyttelijöiden lapsista tulee vasemmistolaisia näyttelijöitä, ja Jehovan todistajien aikuiset lapset kiertelevät jakelemassa Vartiotornia.

Esimerkiksi oma äitini luki lähes tauotta kaunokirjallisuutta ja diplomi-insinööri isäni luki aina kannesta kanteen Helsingin Sanomat, Kalevan, Demarin, Suomenmaan ja Suomen Kuvalehden sekä katsoi A-studiota. Kun seurasin tällaista menoa lapsesta saakka, aloin totta kai ottaa vanhemmistani mallia. Kävin pienestä pitäen kirjastossa ja lainasin kirjoja. Tästä on varmasti ollut suunnattomasti hyötyä myöhemmässä elämässäni.

Tiedän myös tyyppejä, joiden kotona ei koskaan luettu mitään. Ja sen kyllä huomaa.

Luojan kiitos Suomessa on tehty älyttömästi sen eteen, että lapsille annettaisiin samat mahdollisuudet. Meillä on siis maksuton peruskoulutus. Mutta vanhemmat saavat onneksi edelleen antaa lapsilleen niin hyvän kasvatuksen kuin kykenevät. Rahalla tai ilman sitä.

Vasemmistonkin vaatimukset liittyvät usein rahaan. Lisää rahaa vaikkapa perustuloon. Mitä muuta se on kuin rahaa?

Tietenkään kaikkea ei voi mitata rahassa, eikä pidäkään. Monia tärkeitä asioita ei voi mitata rahassa, monia tärkeitä voi. Mutta jos haluat jonkin tavaran tai palvelun, saat sen huomattavasti todennäköisemmin, helpommin ja edullisemmin, jos sillä on mitattavissa oleva hinta.

Rahattomuus kiehtoo nykyihmistä. Esimerkiksi jotkut helsinkiläiset ovat alkaneet kokeilla palveluiden vaihtoa. Minä leikkaan sinun nurmikkosi, sinä annat minulle selkähieronnin.

Tosin raha vain tekisi vaihdon pikkaisen yksinkertaisemmaksi. Kuinka monta nurmikon leikkausta yksi selkähieronta vastaa? Vai meneekö se päinvastoin? Entä jos en tarvitse selkähierontaa vielä tänään, vaan vasta ensi viikolla. No. Kirjoita se velkasi ylös, niin saat lunastaa hieronnin kun sitä tarvitset. Voilå! Olet siirtynyt takaisin rahatouteen.

Tuota se raha alun alkaenkin oli. Ihmisten velkakirjoja toisilleen. Ja kun homma kehittyi, velkakirjat alkoivat päteå kaikkialla.

Rahattomuus kiehtoo muitakin kuin 1960-luvun utopiasosialisteja. Onhan se siistiå, ettå minå hieron kaverini selkåå ja hån leikkaa joskus kiitokseksi nurmikkoni. Tai ei leikkaa. Ei sillä nyt niin vliå.

Mutta heti jos homma laajennetaan, siitå seuraa yleenså ongelmia. Jos joku haluaisi tarjota vaikka hierontaa hyvåå hyvyttn ilmaiseksi, se johtaisi siihen, ettå ihmisi olisi jonoksi saakka ottamassa ilmaista hierontaa. Hieroja joutuisi tyskentelemn enemmn ja enemmn tyydyttkseen ilmaista hierontaa hakevien... niin, ahneutta.

Se, että hieronnasta joutuu maksamaan, rajoittaa hierontakertojen määrän jotenkin järkevälle tasolle. Maksullisuus on hieno keino kohdentaa resursseja järkevämmiin.

Vain mielikuvitusmaailmassa asioilla ei ole hintalappua.

Totta kai tyyppi, joka pyytää talkoisiin osallistumisesta kaveriltaan maksua, leimautuu kusipääksi. Ja hyvä niin. Kavereiden välisessä vaihdossa ei nykyäänkään juuri raha liiku.

Mutta kun alamme tehdä vaihtokauppaa tuntemattomien kanssa, raha helpottaa asioita aivan älyttömästi. Emme joudu joka kerta neuvottelemaan vaihtokaupan ehtoja uudelleen.

Mutta raha halutaan pois muualtakin kuin koulutuksesta. Pääkaupunkiseudun vihreät esitti aikoinaan julkisen liikenteen lippuhintojen puolittamista. Demareiden Päivi Lipponen taas ehdotti täysin ilmaista joukkoliikennettä.

Ilmaisuudessa on kuitenkin ongelma. Kun olemme tottuneet jonkun asian maksuttomuuteen, emme osaa arvostaa sitä. Vai väittääkö joku kuseskelevansa omassa vessassaan yhtä varomattomasti kuin julkisessa vessassa?

Harva jaksaa olla innoissaan ilmaisista sähköposteista tai aloittaa aamunsa ihastelemalla ilmaisia asvaltoituja

teitä. Silti maksamme mukisematta tekstiviesteistä ja bus-simatkoista, koska olemme tottuneet siihen.

Olen huomannut, että moni kaikesta mariseva kaverini tuntuu hehkuttavan neuvolajärjestelmää. Innostumme siitä, koska käymme neuvolassa niin harvoin. Noin puo-litoista kertaa elämässämme, jos omaa vauva-aikaa ei las-keta. Jos käyttäisimme neuvoloita vuodesta toiseen, alkai-simme pian nähdä niissä vain vikoja ja puutteita.

Oikeastaan olisi parempi, että useammalla asialla olisi hintalappu.

Porvarit vastustavat usein esimerkiksi moottoriteiden ruuhkamaksuja. Mutta eikö moottoritiekin ole rajallinen resurssi?

Jotkut kokoomuslaiset ovat myös kannattaneet puoli-ilmaisia asukaspysäköintipaikkoja Helsinkiin. Oikeasti ne eivät todellakaan ole ilmaisia. Ainoastaan mielikuvitus-maailmassa asioilla ei ole hintalappua.

Kokoomuksen käytös johtuu siitä, että tismalleen samal-la tavalla kuin muutkin poliittiset ryhmät, se myy äänestä-jille lupauksia. Lupauksia, jotka maksetaan meidän rahoil-lamme.

”AHNEUS ON AINA MUILTA POIS”

Oikeistolaiset ovat helposti huolissaan siitä, että ilmaiset asiat aiheuttavat laiskuutta ja välinpitämättömyyttä. Näin ei tietenkään käy silloin, kun ilmaisuus koskee itseä. Mui-den tarpeet ovat aina ahneutta, omat tarpeet kuuluvat perusoikeuksiin.

Oikealla on tapana pilkata vasemmistoa siitä, että siellä halutaan pitää kiinni saavutetuista eduista. Mutta mitä muuta ilmainen moottoritie on kuin saavutettu etu?

Täysin ilmainen moottoritie tai pysäköintipaikka on myös sosialismia. Yhtä hyvin voisimme kaikki maksaa samansuuruista K-kauppaveroa. Tämän jälkeen ei olisi väliä hakisiko kaupasta HK:n sinistä vai sisäfileetä. Sisäfileen saisi itselleen se, joka jaksaisi jonottaa pisimpään.

Totta kai tämä johtaisi kasvavaan sisäfileen kysytään, joten siitä olisi myös jatkuvasti pulaa. Samalla tavalla on nykyään puutetta tilasta Länsiväylällä perjantaisin kello 16. Nykyisessä moottoritien sosialismissa eletään kuin broilerijonossa entisessä itäblokissa.

Ahneutta on kahdenlaista. Aivan oikein, on todellakin ahneutta, joka on suoraan toiselta pois. Jos käyn yön aikana tyttäreni karkkipussilla, varastan ahneuksissani lapseltani. Aamulla hänellä todella on yksi karkki vähemmän. Hän menettää, minä voitan.

Ajatellaanpa, että Markku on sairaanloisen kiinnostunut nukketeatterista. Hän on harrastanut sitä teini-ikäisestä saakka. Parikymppisenä Markku alkaa kiertää nukketeatteriryhmän kanssa Eurooppaa. Nukketeatteri on sen verran marginaalista, että ei sitä lipputuloilla kustanneta. Siksi Markkun nukketeatteriryhmä hakee valtiolta tukea.

Koska ihmisellä on pyrkimys jalouteen, Markku perustelee valtiontukea lastenkulttuurin tärkeydellä. Hän on osittain oikeassa, mutta kyllä tärkeimpänä syynä on Markkun oma innostus nukketeatteriin.

Joku toinen jossain päin Suomea joutuu siis tuottamaan jotain, mitä joku kolmas haluaa vapaaehtoisesti ostaa. Näistä kaikista revityistä veroista maksetaan sitten muun muassa Markun nukketeatteriharrastus. Markun ahneus on siis muilta pois.

Myös Seppo on ahne. Hänen intohimonsa ovat nakit. Siksi hän perustaa nakkikioskin. Vaikka yllyke on edelleen uskonnollisesti ajateltuna paha – ahneus – Sepon ahneus ei ole keneltäkään pois.

Sepon nakkikioskin on pakko myydä niin hyviä nakkeja, että ihmiset haluavat niitä vapaaehtoisesti ostaa. Antin ei ole pakko ostaa Sepon herkullisia nakkeja. Mutta kun hän niin tekee, hän lähtee kioskilta onnellisempana kuin oli sinne tullessa.

Jos Applea ei olisi, ei olisi Applen tietokoneita.

Seppo myös tekee itse makkaransa. Näin ahne Seppo jopa tuottaa jotain lisää tähän yhteiskuntaan.

Jos Applea ei olisi, ei todellakaan olisi Applen tietokoneita. Jos Facebookia ei olisi, koko systeemiä ei olisi. Mikään ei ole syntynyt itsestään. Kaiken on joku jossain tehnyt.

Aina silloin tällöin kohistaan siitä, mitä kaikkea pahaa Facebook tekee meille. Se varastaa meiltä yksityisyyden,

se pakkomyy meille mainoksia, se sensuroi viestejämme ja levittää valeuutisia.

Mutta ei yritys voi markkinataloudessa tehdä mitä lystää. Yrityksellä ei ole varaa menettää asiakkaitaan, koska se on olemassa asiakkaitaan varten.

Tuota Facebook-keskustelua on käyty ikään kuin Facebookiin olisi pakko kuulua. Ei todellakaan ole.

Siitä vain perustamaan kilpailevaa sivustoa, joka on parempi. Sehän olisi nykyisessä nettitalouden maailmassa vieläpä lähes ilmaista.

**”KAIKKI
ONGELMAT
JOHTUVAT
TULO-
EROISTA”**

”Ei raha oo mitenkään rajaton resurssi, vaan kyl se on sitten jostain muualta pois.”

Presidentti Tarja Halosen vastaus kysymykseen rikastumisesta
Maarit Tastulan Punainen lanka -ohjelmassa.

Tuloerojen kasvu on yleisimpiä kauhistelun aiheita. Yleensä tuloerokeskustelussa hyökätään ahkeria ja menestyneitä vastaan, ja tätä vielä pidetään syrjäytyneiden puolustamisena.

Jos joku vielä lukee Helsingin Sanomia tai katsoo Ylen uutisia, ei voi olla huomaamatta, että tavan takaa sametitakkinen dosentti raahataan kirjahyllynsä eteen huolestumaan tuloeroista.

Totta kai päivystävät dosentit ovat huolestuneita. Heidän tehtävänä on tuottaa tällaista puhetta. Jos kaikki olisi hyvin, niin eihän huolestuneita dosentteja tarvittaisi.

Varsin usein köyhyys käsitetään ihan väärin. Esimerkiksi Otaniemi uutisoidaan usein pääkaupunkiseudun köyhimpänä asuma-alueena.

Totta kai Otaniemessä on paljon pienituloisia ihmisiä. Siellähän asuu opiskelijoita, jotka ovat väliaikaisessa likviditeettikriisissä! He ovat tulevaisuuden varakkaita.

Tässä on koko ongelman ydin: kun puhutaan tuloeroista, kuvitellaan, että ihminen on lukittu samaan tuloluokkaan koko elämänsä ajaksi.

Tilastokeskus arvioi muutama vuosi sitten, että noin seitsemän kymmenestä alimpaan tulokymmenyksen

kuuluvasta siirtyy 5–10 vuoden päästä korkeampaan tulo-
luokkaan. Jopa seitsemän kymmenestä!

”RIKKAAT RIKASTUVAT, KÖYHÄT KÖYHTYVÄT”

Tuloerojen kasvusta huolestuneet yliopistofiksut tietävät hyvin, ettei maailmantalous ole nollasummapeliä. Ihmisen intuitio lähtee kuitenkin koko ajan nollasummapelin ennakkoluulosta.

Jos asiat todella olisivat niin kuin presidentti Tarja Halonen väittää – toisen rahat olisivat joltain toiselta pois – kaikki rikastuneet ihmiset olisivat ottaneet rahansa joltakin toiselta. Toiset olisivat joko köyhtyneet tai maapallon väestömäärä olisi vähentynyt ihan älyttömästi.

Aivoille ”rikkaat rikastuvat ja köyhät köyhtyvät” on loogisempi ajatus kuin ”rikkaat rikastuvat ja köyhät rikastuvat”.

Ihmisen ajattelu kehittyi nykymuotoonsa aikana, jolloin talous tarkoitti metsästämistä ja keräämistä. Kun hirvi tuotiin luolaan, sitä ei jaettu tasaisesti osiin. Jokainen tajusi, että mitä enemmän toinen saa, sitä vähemmän jää toiselle.

Oikeasti rikkaat eivät ole rikastuneet ja köyhät köyhtyneet. Ai mitenkä niin?

1940-luvulla Suomessa oli pienemmät tuloerot kuin nyt. Rikkailla oli ehkä sisäveessa, saattoipa olla jopa auto. Suurinta osaa asioista, joita nykyään on jopa köyhinä pidetyillä ihmisillä, ei saanut tuolloin edes rahalla.

Yhdysvaltalainen ekonomisti Thomas Sowell vertaa kirjassaan *Intellectuals and Society* elintasoeroja ja niin

sanottua köyhyysrajaa vuosina 1971 ja 2001. Vuonna 2001 köyhyysrajan alapuolella elävistä esimerkiksi 97 prosentilla oli väritelevisio, kun 30 vuotta aiemmin väritv:n omisti alle puolet kaikista amerikkalaisista. Vuonna 2001 noin 72 prosenttia ”köyhistä” omisti myös auton.

Parisataa vuotta sitten noin 85 prosenttia maailman ihmisistä eli alle dollarilla päivässä, mutta nykyään enää alle viidennes.

Ruotsalainen historioitsija Johan Norberg kirjoittaa *Fragment och argument 1990–2010* -teoksessaan, että vuosina 1780–1860 esimerkiksi Britannian väestömäärä yli kolminkertaistui. Nollasummapelin mukaan ihmisten olisi pitänyt köyhtyä huimasti. Silti vuosina 1820–1850 työläisten reaalitytulot kasvoivat lähes sata prosenttia.

Oikeasti maapallon väestö on lisääntynyt ja rikastunut samaan aikaan. Miten tämä on mahdollista?

Vaurastuminen on johtanut uusiin keksintöihin, ja uudet keksinnöt ovat johtaneet vaurastumiseen. Mitä enemmän leivot pullaa, sitä enemmän sitä pullaa todella maailmassa on.

”KAPITALISMI AIHEUTTAA KÖYHYTTÄ”

1800-luvulla kapitalismin tuoman vaurastumisen aikoihin alettiin puhua köyhien asemasta. Tämä on johtanut siihen, että moni kuvittelee, että kapitalismi olisi tuonut mukanaan köyhyyden.

Taloustieteilijä Friedrich von Hayek on todennut, että Marx oli oikeassa väittäessään kapitalismin luoneen pro-

letariaatin. Yksinkertaisesti siksi, että jatkuvan vaurastumisen takia ihmiskunnalla oli yhtäkkiä niin paljon resursseja, että jopa köyhät jäivät eloon.

Kapitalismi synnytti köyhien luokan, koska se piti köyhät ensimmäistä kertaa ihmisen historiassa elossa. Aiemmin ihmiset kuolivat suunnilleen siinä iässä, kun nykyään aletaan harkita yliopistosta valmistumista.

Totta on, että jotkut nousevat köyhyydestä pois nopeammin kuin toiset. Mutta ne, jotka nousevat köyhyydestä, eivät aiheuta toisten köyhtymistä.

Suomi oli tasa-arvoisimmillaan lamavuonna 1993.

Sama on tapahtunut Suomessa 1990-luvun laman jälkeen. Tilastokeskuksen mukaan vuosina 1995–2007 Suomessa pienituloisimman kymmenyksen reaalitytulot kasvoivat 17 prosenttia ja suurituloisimman 75 prosenttia.

Puoluekantaan katsomatta valtaosa poliitikoista pitää tuloeroja pahana asiana. Ainakin vaalikonevastauksissa kaikki ehdolla olevat pitävät yleensä tuloerojen poistamista erittäin tärkeänä asiana. Uskon, että kyse on lähinnä äänestäjien mielistelystä.

Suuri osa äänestäjistä nimittäin tienaa yleensä vähemmän kuin keskiarvo. Mediaanitulo eli järjestetyn joukon

keskimäinen luku, on keskiarvoa, keskituloa vähemmän. Tämän takia suuri osa ihmisistä ajattelee, että heitä enemmän tienaa liikaa.

Taluskriisin aikana tuloerot ovat pienentyneet. Yleensä taantumien aikana tuloerot supistuvat, koska korkeimmat pääomatulot putoavat. Tuloerot siis kaventuvat huonoina aikoina ja kasvavat, kun talous kasvaa.

Viime aikoina tuloeroissa on havaittavissa pieni piikki vuonna 2007, jolloin taloudessa meni vielä todella hyvin. Silloin ei vaalien alla tehty leikkauslistoja, eikä lapsilisiä pienennetty, koska valtion budjetti oli plussalla.

Mutta se ei tarkoita sitä, että Suomi olisi ollut tasa-arvoinen maa.

Tasa-arvoisimmillaan maamme oli Tilastokeskuksen mukaan lamavuonna 1993. Silloin suhteellinen köyhyys oli historiamme pienintä.

Alhainen suhteellinen köyhyys taas johtui siitä, että maamme oli Länsi-Euroopan sodanjälkeisen historian karmeimmassa lamassa. Suomalaisilla meni tasaisen huonosti, mutta tasa-arvoisemmin kuin nykyään.

1990-luvun laman jälkeen rikkaat ovat siis rikastuneet paljon ja köyhät ovat rikastuneet hieman. Väite, että köyhät ovat köyhtyneet, on yksinkertaisesti hölynpölyä.

”ERISUURUISET PALKAT LOUKKAAVAT IHMISARVOA”

Moni väittää, että rahasta on nykymaailmassa tullut ihmisarvon mittari. Erikokoiset palkat ovat siis loukkaus ihmisarvoa kohtaan?

Mutta eikö juuri silloin määritellä ihmisen arvo rahassa? Minusta ajatus samanpalkkaisuudesta on loukkaus ihmisarvoa kohtaan. Jos kaikille pitäisi maksaa kaikesta saman verran, se tarkoittaisi, että olisimme kaikki vain koneiston osasia. Kuka tahansa olisi korvattavissa kenellä tahansa. Emme ole.

Tienaan noin 150 000 euroa vuodessa. Olenko siis yli neljä kertaa arvokkaampi kuin lähihoitaja ja 40 kertaa arvottomampi kuin UPM:n pomo Jussi Pesonen kaikkine tienesteineen?

En tietenkään. Kaikki ihmiset ovat lähtökohtaisesti samanarvoisia. Paitsi ihmisille, jotka todella mittaavat ihmisarvoa rahassa.

Ihmisillä on aina ja kaikkialla eri lähtökohdat. Yksi on komeampi, toinen kauniimpi, kolmas älykkäämpi, neljäs syntyy rikkaampaan perheeseen. Mitä noista valtion pitäisi tasata, ja millä perusteella?

Ainakin tulojen tasaamisesta meillä lähdetään. Puhutaan julkisista palveluista ja niiden rahoittamisesta eli siitä, että hyvätuloisilla on enemmän, mistä ottaa.

OK. Tämän ymmärrän hyvin. Tosin hyvätuloisilta otettaisiin enemmän, vaikka meillä olisi käytössä tasavero. Tästä lisää myöhemmin.

”OMALLA RAHALLA OSTETUT PALVELUT LISÄÄVÄT EPÄTASA-ARVOA”

Se, että ihmiset ovat samanarvoisia, tarkoittaa sitä, että kaikilla on samat perusoikeudet, ja kaikki lähtevät samalta

viivalta. Se ei ole sama asia kuin se, että toisten ihmisten työ on arvokkaampaa kuin toisten.

Jonkun työ voi ihan oikeasti olla arvokkaampaa kuin jonkun toisen työ. Kenelle? Sille, joka palkan maksaa. Se ei tarkoita, että tulot jakautuisivat juuri nyt oikeudenmukaisesti.

Esimerkiksi tyttäreni päiväkodin hoitajat ovat mielestäni uskomattoman ammattitaitoisia. En pysty käsittämään, miten he saavat kymmenet lapset oikeissa hanskoissa ja pipoissa pihalle suhteellisen ripeästi. Oma logistiikkakykyni on koetuksella jo yhden uhmaikäisen kanssa.

Niin. Miksi sitten vaikka elektroniikkakaupan omistaja tienaa paljon paremmin kuin lapsistamme huolehtijat? Siksi, että olemme ylistäneet tietyt hommat niin pyhiksi, ettei niistä edes saa maksaa enempää.

Voin huoletta mennä Jumboon ja ostaa vaikka minikäläisen tuhat euroa maksavan laajakuva-tv:n, mutta jos käyttäisin saman summan lapseni päivähoitoon, se olisi vasemmiston mielestä ”eriarvoisuuden kasvua”.

Kättilön tai tarhatädin työn arvoa en saa koskaan osoittaa, koska se olisi paha uusliberalismia. Ylistämällä alistamme kättilöt ja tarhatädit, ja maksamme heille huonoa palkkaa.

Venäläissyntyinen kirjailija ja libertaari Ayn Rand pohdii tuloerokysymystä alun perin vuonna 1966 julkaistussa kirjassaan *Capitalism: The Unknown Ideal*.

Tuolloin vasemmistolaiset kysyivät, miksi Elvis tienaa enemmän kuin Einstein. Randin mukaan molemmat sekä Elvis että Einstein toteuttavat vapaasti itseään. Ja kaikki ne,

jotka maksavat Elviksen musiikista, kokevat hyötyvänsä siitä. Elviksen ansaitsemat rahat eivät ole pois niiltä, jotka eivät tykkää hänen musiikistaan.

Elviksen menestyminen ei ole pois Einsteinilta

Elviksen ansaitsemat rahat eivät myöskään ole pois Einsteinilta. Eikä Elviksen menestys millään tavalla estä Einsteinia tekemästä työtään tai saamasta rahaa.

On ihan selvä, että ihmiset haluavat maksaa huomattavasti enemmän siitä, että kuulevat Tapani Kansan laulavan kuin minun. Kun he maksavat tästä Tapsa Kansalle, se ei ole millään tavalla minulta pois. Toisen tulo ei ole toiselta pois.

Ymmärrän kyllä, etteivät kaikki ole työmarkkinoilla yhtä hyvissä neuvotteluasemissa. Terveystieteiden alalla muodostuu aika harvoin esimerkiksi vahvoja henkilöbrändejä jotka antaisivat palkanmaksajalle käsityksen siitä kuka tekee työt paremmin kuin toinen. Siksi on järkevämpää liittoutua ja puolustaa huonossa neuvotteluasemassa olevan ryhmän etuja yhdessä.

Porvaristolla on tapana arvostella ammattiyhdistysliikettä sen liiasta vallasta. En ole koskaan oikein ymmärtänyt tätä.

Eikö ammattiyhdistysliike toimi aika lailla nimenomaan vapaan markkinatalouden ehdoilla?

Ihmisillä on oikeus määritellä oman aikansa hinta. Miksei ihmisillä sitten saisi olla oikeus myös ryhmänä vaatia itselleen lisää etuja? Ongelmana ammattiyhdistysliikkeessä on, että sen vaatimat ehdot koskevat usein myös muita kuin liittoon kuuluvia.

”SINULLA EI SAA OLLA HIENOA AUTOA, KOSKA MINULLAKAAN EI OLE”

Puutetta on kaikissa yhteiskuntajärjestelmissä, sillä missään systeemissä ei ole järkeä tuottaa tavaraa ja palveluita rajattomasti. Täydellinen tasa-arvo tarkoittaisi, että kaikkea olisi rajattomasti tarjolla. Ja yleensä uuden asian keksiminen lisää yleensä suhteellisia tuloeroja. Näin on käynyt, kun vaikkapa lääkkeet ja puhelimet ovat kehittyneet.

Suomalaiset vastustavat sitä, että jollakin on enemmän kuin toisilla. Paitsi lauantai-iltaisain. Silloin pari miljoonaa suomalaista lottoaa nimenomaan tullakseen huippurikkaaksi. Emmekö voisi tasata nekin tulot niin, että jokainen lottoaja saisi yhtä paljon?

Viime 40 vuoden aikana suomalaiset ovat lotonneet yli kymmenellä miljardilla eurolla. Taloussanomien laski pari vuotta sitten, että jos kaikki lototut rahat olisi sijoitettu osakkeisiin, potti olisi noussut 120 miljardiin.

Pörssiin sijoitettujen rahojen tuotto olisi vieläpä jakautunut tasaisemmin kuin lottovoitot, ja voitoista olisi saatu verotulojakin. Eikä tuo 120 miljardia olisi ollut keneltäkään

pois. Pääoma olisi mennyt yrityksille, jotka olisivat kehittäneet jotain, mitä emme nyt osaa edes kaivata. Sillä sitä ei ole nyt olemassa.

Totta kai ihmisellä on tarve tasa-arvoisuuteen. Ihmisellä on tarve myös kaikkeen muuhun yhteisön rajaamiseen. Vaikka Markkua ahdistaa naapurin hienompi auto, se auto ei millään logiikalla ole pois Markulta.

Esimerkiksi homofobiaa voidaan ihan hyvin perustella sillä, että homous ärsyttää enemmistöä. Olisi parempi, jos kaikki olisivat heteroita. Mutta homon elämässä uhraus olisi sataprosenttinen.

Tasa-arvoajattelussa ongelmana on, että se näyttää hyvältä vain paperilla. Sanotaan, että kansakunnalla menee niin tai näin. Mutta oikeassa maailmassa kansakunnat tai ihmisryhmät eivät ole tuntevia yksiköitä.

Vain yksilöllä on tavoitteita ja haaveita. Ja nämä saattavat usein olla ristiriidassa enemmistön kanssa. Näitä haaveita ja tavoitteita pitäisi kuitenkin rajoittaa vain, jos ne todella ovat joltain toiselta pois.

”POMOILLE MAKSETAAN LIIKAA”

Yliopistofiksut viisastelevat usein, että suurten firmojen pomot saavat hyvää liksaa. Ainakin parempaa kuin he itse.

Tosin on se yliopiston dosentin oma palkkakin hillitön kolmannen maailman ihmiseen verrattuna. Mutta se on tietysti ihan eri asia.

Kun palkkoja päivitellään, unohdetaan kaksi erittäin tärkeää asiaa. Ensinnäkään ei tunnuta tekevän eroa sen suh-

teen, minkälaisesta firmasta on kysymys. Valtionyhtiöiden ja puolimonopolioiden kohdalla voin vielä jotenkin ymmärtää kritiikin.

Mutta jos on kysymys puhtaasti yksityisestä firmasta, niin kukahan on paras asiantuntija oikeasta palkkatasosta päättämään: Joku satunnainen yliopistoälykkö, jolla ei ole senttikään omia rahoja kiinni firmassa? Vai kenties se, joka palkan oikeasti maksaa?

Toiseksi, yleensä puhutaan vain siitä, että tuloerot ovat lähtökohtaisesti väärin, huolimatta siitä kenen lompakosta ne milloinkin ovat poissa. Jos yksityinen yritys haluaa maksaa yksityiselle henkilölle jonkun korvauksen tämän työstä, sen pitäisi olla firman ja henkilön välinen asia.

Aina joku haluaa määritellä, mikä on toisille tarpeeksi.

Toisinaan kohistaan siitä, että firma on tehnyt huonon tuloksen, mutta silti pomolle on maksettu iso korvaus. Kun pomon palkkasopimusta on tehty, on kuitenkin ajateltu, että pomosta on enemmän hyötyä kuin maksettu korvaus.

Väännetään vielä rautalangasta: yksikään yksityinen yritys ei maksa kenellekään enempää kuin kokee hänestä hyötyvänsä. Muutenhan kukaan ei palkkaisi ketään mihinkään työhön.

On täysin eri asia, jos käytetään yhteisiä – esimerkiksi veronmaksajien rahoja – jonkun rikastuttamiseen.

Suomen historia on kyllä täynnä esimerkkejä epäreilusta rikastumisesta: yrityksen monopoliasema, joidenkin alojen verovähennysoikeus ja esimerkiksi 1990-luvun pankkikriisin epäreilu selvittely.

Kai nyt joku kohtuus pitää olla? Miksi ihmiselle ei tunnu riittävän mikään? Aina joku haluaa määritellä, mikä on toisille tarpeeksi.

Demareiden entinen puoluesihteeriksi Mikael Jungner oli saanut jostain käsiinsä tiedon, että kymppitonnin kuukausitulot riittäisivät ihmisen hyvään elämään. Tämä ei tietenkään ole estänyt hänen puoluetovereitaan ottamasta vastaan vieläkin paremmin palkattuja hommia.

Ranskan presidentinvaaleissa ehdolla ollut vasemmistolainen Jean-Luc Mélenchon taas on ollut sitä mieltä, että kenenkään ei missään nimessä pidä tienata yli 360 000 euroa vuodessa. Hän on ehdottanut tuota summaa suuremmille tuloille sadan prosentin veroa.

Laitetaanpa tätä hieman mittasuhteisiin. Suomalaisen keskipalkka on jossain kolmen tonnin hujakoilla. Se on hyvä palkka, mutta ei vaikuta miltään luksuspalkalta.

Jos sata vuotta sitten elänyt olisi saanut tuon liksan käteensä, hän olisi pyörtynyt onnesta. Ainakin kuullessaan, mitä kaikkea sillä saa.

Ahneuden rajoittaminen toimii vasta, kun ihmisen mielikuvitukselle ja luovuudelle laitetaan rajat. Ehkä joidenkin utopistien laboratoriossa kehitellään sellaista rokotetta juuri nyt, mutta ainakaan toistaiseksi sitä ei ole keksitty.

**”KAPITALISMI
LUO TYÖTTÖ-
MYYTTÄ”**

Jotenkin tuntuu siltä, että koko ajan jossain on käynnissä yt-neuvottelut ja ihmisiä irtisanoitaan töistään. Jos nyt ei Suomessa tai Helsingissä tai Vallilassa, niin ainakin jossain länsimaassa. Potkuja vain jaellaan vasemmalla ja oikealla.

Tällaisia uutisia perinteinen media ainakin on pullollaan. Niistä vain unohtuu se, että yritys, joka irtisanoo, on myös ottanut jonkun töihin. Tietysti olisi surullista elää maailmassa, jossa jonkun työhönotto olisi uutinen.

”TYÖNANTAJA VARASTAA TYÖLÄISEN TYÖN LISÄÄRVON”

Perinteisen marxilaisen ajatuksen mukaan työnantaja varastaa duunarin työn lisäarvon. Uskookohan tuohon enää kukaan tosissaan?

Työnantaja ei maksa kenellekään enempää kuin kokee tästä hyötyvänsä. Muutenhan ketään ei työhön palkattaisi. Joidenkin mielestä tuo on kuitenkin filosofisesti väärin.

Ja kun firma sitten lopettaa lisäarvon varastamisen, se on vielä enemmän väärin. Kun firma pienenee ja antaa ihmisille potkuja, sekin on väärin.

Tein pari vuotta sitten television viihdeohjelmaa saksalaisomisteiselle pörssiyhtiölle. Ohjelma ei saanut tarpeeksi katsojia, joten se siirrettiin huonompaan katseluaikaan ja pienemmälle kanavalle.

”Tämä on nyt sitä puolustamaasi kapitalismia, siinä näet”, viisasteli joku minulle Twitterissä.

Tässöpä meillä onkin suuri ajatusero. Jos todella ajattelisin, että saksalaisella pörssiyhtiöllä olisi velvollisuus työ-

listää minut, ohjelma-ajan siirto olisi tietysti ollut vääryys. Mutta silloin ajattelisin, että minulla olisi oikeus tehdä juuri sitä mitä haluan, toisten rahoilla.

Firma tekee omilla rahoillaan tismalleen sitä, mikä sitä huvittaa, eikä se ole minulta mitenkään pois. Jos tuota sak-salaista pörssiyritystä ei olisi olemassa, ei olisi ollut koko ohjelmaa.

Samankaltaiseen ajatusharhaan nojataan keskustelussa niin sanotusta pakkoyrittäjyydestä. Siitähän on tullut viime aikoina muotitermi. Kun ihmisille ei tarjota työpaikkoja, on alettu väittää, että heidät pakotetaan myymään työtänsä toisille yrityksille.

Pakkoyrittäjyyden vastustaja ajattelee, että jossain on olemassa yritys tai yrittäjä, jonka velvollisuus on työllistää. Ja jos yritys tai yrittäjä ei työllistä jotakuta, tämä pakotetaan itse yrittäjäksi.

Mutta mihin ihmisellä on oikeus ja mikä onkaan pakko? Järkevimmin asiaa on lähestynyt filosofi Isaiah Berlin, joka oli niin sanotun negatiivisen vapauden kannattaja.

Negatiivinen vapaus ei itsessään takaa mitään, vaan se on vapautta jostakin. Negatiivisessa vapaudessa kukaan ei saa estää sinua tekemästä mitään.

Positiivinen vapaus taas tarkoittaa vapautta tehdä mitä itse haluaa. Vapautta johonkin. Positiivisen vapauden kannattaja ajattelee, että hänellä on oikeus esimerkiksi internet-yhteyteen ja jonkun tahon, joko valtion tai yritysten, pitäisi se hänelle järjestää.

Ajatellaan, että ruma mies kannattaa positiivista vapauskäsitystä, ja ajattelee, että hänellä on oikeus naiskennella

missin kanssa. Ihan vain siksi, että hän haluaa. Ruman miehen positiivisessa vapaudessa on se ongelma, että se rajoittaa heti missin oikeutta omaan kroppaansa.

Samasta asiasta on kyse, kun ihminen ajattelee, että yrityksellä on velvollisuus työllistää hänet, koska hänellä on oikeus työhön. Tässä tietysti unohtuu se, että myös yritysten takana on vain ihmisiä.

”TYÖNANTAJA HALUAA MEIDÄN RAATAVAN KOVEMMIN”

Ymmärrän, että työ on muutakin kuin tienaanista ja rahan hankkimista. Se on ihmisille myös tapa tuntea itsensä arvokkaaksi ja tavata työkavereita.

Ehkä juuri tässä on kapitalismin suhteen ongelma. Markkinatalouden pointtina ei missään nimessä ole työn määrän kasvattaminen, vaan oikeastaan asioiden tekeminen helpommiksi.

Yksi voimakkaimmista ihmisen ennakkoluuloista on työn määrään liittyvä ennakkoluulo. Ajatus siitä, että itse työn määrä olisi tärkeää.

Jopa yrittäjien sankaritarinoissa korostetaan aina ahkeruutta ja kamalaa raatamista. Usein ahkeruus johtaa todennäköisemmin hyvään tulokseen, mutta on olemassa myös pölhöahkeruutta.

Oikeasti hyvä yrittäjä käyttää enemmän aivojaan kuin raataa kuin sekopää. Tärkeintä on keksiä jotain toisten ihmisten elämää parantavaa, eikä lyödä päätään seinään.

1800-luvun nero, klassinen liberaali ja kirjailija Frédéric Bastiat vitsaili, että työttömyyttä voisi vähentää pakotta-

malla kaikki tekemään työnsä vain toisella kädellään. Näin olisi enemmän töitä. Kuten useimmat vitsit, tämäkään ei ole kaukana todellisuudesta. Ainakin vahvan huhun mukaan Napoleon käski ensin kaivaa oja ja sitten täyttää ne uudelleen. Ehkä hän halusi tarjota työläisille mahdollisuuden vaurastua työnteolla?

Usein asioita perustellaan nimenomaan työllisyysvaikutuksilla. Esimerkiksi pienille kaupoille annetaan vapautuksia aukioloaikoihin, ja yhtenä syynä on se, että ne työllistävät enemmän ihmisiä.

Tämä ei ole kaukana Bastiatin vitsistä. Samalla logiikalla kaupanmyyjät voitaisiin määrätä tekemään töitä vain toisella kädellään.

Ja ehkä työmiehet pitäisi pakottaa kaivamaan oja lusiikoilla kauhakuormaajien sijaan. Vasara, lapio ja kottikärrykin ovat töitä vähentäneitä innovaatioita.

Kaupan myyjät voisivat tehdä töitä vain toisella kädellään.

Esimerkiksi postin automatisoinnin yhteydessä puhuttiin työpaikkojen menettämisestä. Jos todella haluttaisiin pitää nuo työpaikat, sähköpostit ja internet pitäisi kieltää.

Jos työn määrä todella toisi hyvinvointia, kaikkein rikkaimpia maita olisivat ne, joilla on vähiten teknologiaa.

”MAAHANMUUTTAJAT VIEVÄT MEIDÄN TYÖPAIKAT”

Ihan järkevät ihmiset ajattelevat, että työn määrä on oleellista. Siksi suhtaudumme epäluuloisesti myös ulkomaalaisiin työntekijöihin.

Vasemmistolainen räppäri Paleface laulaa kriittisesti Helsinki–Shangri-La-biisissään, että ”julkisivuduunarit ne Tallinnasta tuodaan”. En ole ikinä ymmärtänyt Palefacen pointtia.

Onko se siis huonoa, että julkisivuduunarit ovat virolaisia? Pitäisikö rajat pistää kiinni? Paleface taitaa sittenkin olla perussuomalainen.

Kritiikin tallinnalaisista julkisivuduunareista voi tietysti yrittää ymmärtää sovittelevammin. Laulu jatkuu ”Hurahuhhahhei, mistä halvimmalla saadaan”.

Ehkä virolaisia siis riistetään Suomessa? Siitäkin huolimatta, etteivät he itse ymmärrä tulevansa riistetyiksi. Virolainen on onnellinen kun on saanut suhteellisen hyvää palkkaista duunia Suomesta, mutta älymystömme haluaa sanoa, että tämä on väärin.

Maahanmuuttoon sinänsä myönteisesti suhtautuvat lähtevät usein vaatimuksesta, että maahanmuuttajille pitäisi taata tismalleen sama elintaso kuin suomalaisille. Vaikka meillä ei olisi siihen varaa.

Vaatimus on järjetön. Ajatellaanpa, että seilaamme merellä laivalla, jossa on vain luksushyttejä. Jättäisimmekö haaksirikkoutuneet poimimatta merestä siksi, ettei meillä ole tarjota kaikille luksushyttiä? Pitäisikö meidän sanoa vierastyöläisille, että meillä ei ole varaa ottaa teitä tänne?

Työn määrään liittyvä ennakkoluulo johtaa myös siihen, että meillä arvostetaan ahkeruutta enemmän kuin nokkeluutta. Jos joku tekee asiat helposti, se on oikeastaan pahin mahdollinen loukkaus muita kohtaan.

Kun kohtaa tuttuja, joutuu käymään läpi pakolliset voitvottelut: Kyllä on kamala kiire. Kyllä on hirveästi töitä. Kun neuvottelen palkastani, työnantaja kysyy todella usein, kauanko sinulla menee siihen aikaa. Ihan kuin sillä olisi mitään väliä.

Vain lopputuloksella on väliä.

Jos ostan kaupasta tietokoneen, en maksa hintaa sen perusteella, kuinka paljon aikaa sen tekemiseen on mennyt. Vain lopputuloksella on väliä.

Työllisyys ei itsessään ole tärkeää. Se on tärkeää lähinnä sosiaalista syistä.

**”VEROJA
PITÄÄ
RAKASTAA”**

”**H**allituksen budjetti leikkaa pienituloisimmilta 37 euroa vuodessa, antaa rikkaimmille lisää noin 400 euroa”. Näin kirjoitti Helsingin Sanomat 19. syyskuuta 2017. Samoin Ylen Kioski-ohjelma kertoi, kuinka Juha Sipilän (kesk.) hallitus antaa rikkaille enemmän kuin köyhille.

Samantyyppiset hokemat ovat tuttuja julkisesta keskustelusta. En tiedä, perustuvatko ne toimittajien tahalliseen, populistiseen yleisölle valehteluun vai ymmärtämättömyyteen. Pelkään pahoin, että jälkimmäiseen.

Mikä siis ajatuksessa siitä, että hallitus antaa joillekin ja ottaa toisilta, on väärin? Tietysti se, että rahat ja varallisuus olisivat lähtökohtaisesti muka valtion omaisuutta. Ja että valtio sitten hyvää hyvyyttään tiputtelisi armonpaloja meille alamaisille.

Hesarin ja monen muun logiikan mukaan rikkaita ovat ne, joille valtio ”antaa” enemmän ja köyhiä ovat ne, joille valtio ”antaa” vähemmän. Siis aina kun valtio verottaa vähemmän kuin 100 prosenttia tuloista, se muka antaa ihmisille.

Tässä on suuri filosofinen ero, joka erottaa vasemmistolaisen ja porvarillisen tavan ajatella rahasta. Jos nyt sallitte tuollaisen kärjistyksen. Ainakin minun mielestäni rahat ovat lähtökohtaisesti ihmisen. Ja valtio saa takavarikoida niitä juuri sen verran kuin tarvitaan, eikä yhtään enempää.

Antti Chydenius oli sitä mieltä, että Älä varasta -käskyn pitäisi koskea myös valtion suhdetta yksityiseen omaisuuteen. 1700-luvulla elänyttä Cydeniusta voidaan pitää Suomen kovimpana talousajattelijana.

Ihmisen omaisuus ja kollektiivinen omaisuus menevät sekaisin monessa muussakin keskustelussa. Miehillä pakollista asevelvollisuutta perustellaan usein sillä, että naiset synnyttävät. Esimerkiksi SDP:n presidenttiehdokas Tuula Haatainen käytti tuota argumenttia vaalikampanjassaan vuonna 2018.

Asepalvelus suoritetaan kollektiiville, siis yhteiskunnalle. Lapsi taas synnytetään itselle, ei yhteiskunnalle. Eikä naisten ole pakko synnyttää, eikä heitä siihen pakoteta vankeusrangaistuksen uhalla.

Verotus ei ole varkautta. Korkeintaan pientä näpistystä.

Miesten asevelvollisuus rinnastuu veroon: Se on lisävero miehille. Se on veroa yksilön kaikkein kalleimmasta pääomasta, jota ei voi ostaa lisää, eli ajasta.

En ole mikään sekopääliberaari, joka vihaisi veroja. En rakasta niitä. Rakastan lapsiani, kuvataidetta ja nousuhumalaa juutalaisten ystäväni seurassa.

Veroja pikemminkin siedän. Verotus ei ole varkautta. Korkeintaan pientä näpistystä.

On aivan oikein, että veroja kerätään, jotta saadaan maksettua julkisia palveluita, koulutusta, puolustusvoimia, poliisia, teitä jne. Kyllä te tiedätte!

Erityisen tärkeää on maksaa veroja, että huolehdittaisiin niistä, joilla ei ole mahdollisuutta elättää itseään. Tai että kaikilla lapsilla olisi mahdollisuus tasa-arvoiseen starttiin. Tai no. Tuo on kyllä utopiaa.

Valitettavasti niin kauan kuin lapsia ei synnytyssairaalassa oteta huostaan vanhemmiltaan, emme saa kaikille tasa-arvoista alkua. Mutta onneksi Suomessa edes yritetään. Esimerkiksi Yhdysvallat menettää valtavasti potentiaalia, koska se ei kouluta kaikkia tasa-arvoisemmin.

”VALTION KUULUU HYYSÄTÄ MYÖS HYVÄTULOISIA”

Verotuksen tehtävänä pitäisi silti olla saada kerättyä juuri ja juuri niin paljon rahaa, että valtion julkiset tehtävät saadaan hoidettua. Vuonna 2016 valtio, kunnat ja sosiaaliturvarahastot keräsivät veroja ja veroluonteisia pakollisia sosiaaliturvamaksuja kaikkiaan 95 miljardia euroa.

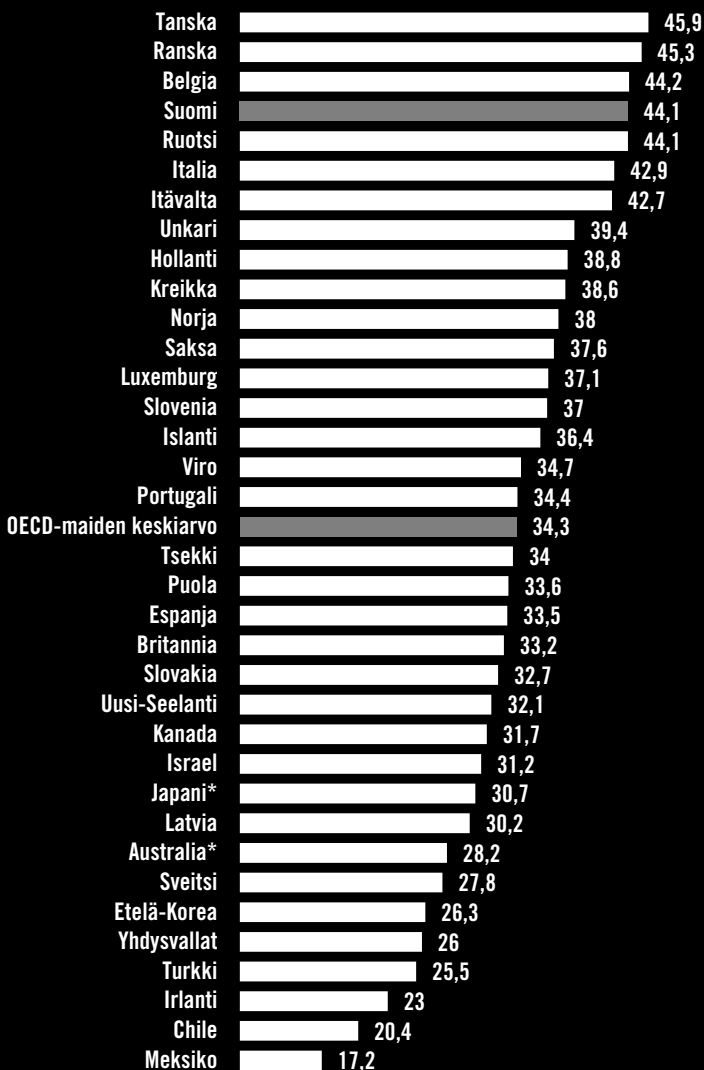
Tuo veropotti on jättimäinen. Teollisuusmaiden järjestön OECD:n lukujen perusteella voidaan väittää edes yhtään liioittelematta, että Suomi on himoverottaja. Meillä kokonaisveroaste on maailman korkeimpia, edellä ovat vain Tanska, Ranska ja Belgia.

Esimerkiksi vasemmiston oma nallekarhu Aki Kaurismäki on lehtihaastatteluissa haukkunut Suomea uusliberalistiseksi ja oikeistolaiseksi, mutta asuu itse Portugalissa. Siellä kokonaisveroaste on vain 34,4 prosenttia, kun se Suomessa on 44,1 prosenttia.

Portugali kuuluu myös Natoon. Kaurismäkeä sekään ei ilmeisesti häiritse, vaikka hän on luvannut polttaa Suomen

KOKONAISVEROASTE OECD-MAISSA VUONNA 2016, PROSENTTIA SUHTEESSA BRUTTOKANSANTUOTTEeseen

* = Tieto vuodelta 2015. Lähde: OECD.

passinsa, jos Suomi liittyy Natoon. No, ehkä Kaurismäki oli Tampereen yliopiston 1970-luvun tiedotusopin logiikkakurssin aikana tupakalla.

Mutta, sowieso. Suomessa maksetaan paljon veroja. Todella paljon.

Viime syksynä uutisoitiin laajalti, että suomalaiset maksavat mielellään veroja. Näin 79 prosenttia kansasta on ilmoittanut verottajan teettämässä asennetutkimuksessa.

Joskus mielipidetutkimuksissa kysymyksen asetellulla saadaan ihmisestä esiin yliminäversio, välillä taas rehellisempi. Kaikki riippuu siitä, miten kysytään ja sitten siitä, miten tulokset uutisoidaan.

Moni verouskovainen jakoi tuota uutista sosiaalisessa mediassa henkinen jöpötys housuissaan. Totta kai mainitsematta jäi muutama muu kohta. Koulut käynyt kutsuisi sitä nimellä kognitiivinen dissonanssi, kansa kutsuu nimellä valikoiva kuulo.

Saman tutkimuksen mukaan esimerkiksi 39 prosenttia suomalaisista ilmoitti olevansa ”usein vihainen ja turhautunut siitä, että joutuu maksamaan niin paljon veroja”.

Siis pysähdytäänpä hetkeksi. Kyllä. ”Usein vihainen ja turhautunut”. Ja kyse oli verojen määrästä.

Mutta veroja maksetaan siis mielellään. Ainakin niitä maksavat riemurinnoin ne, jotka saavat valtiolta ja kunnilta enemmän palveluja ja etuja kuin veroina maksavat.

Se, että pienituloiset saavat enemmän kuin maksavat, on hyvinvointivaltion idea. Mutta hyvinvointivaltion idean ei pitäisi olla se, että myös vauraat saisivat valtiolta enemmän kuin antavat. Pahimmillaan niinkin voi käydä.

Minä en hyvätuloisena tarvitse lapsilisiä tai asuntolainan korkovähennystä. Julkista terveydenhuoltoakaan en juuri ole käyttänyt, koska kuulun siihen hyväosaisten joukkoon, jolla on aina ollut ilmainen työterveyshuolto.

Omia rahoja käytetään yleensä järkevämmin kuin toisten.

Hyvätuloinen demariystäväni sanoi, että hän käyttää aina julkista terveydenhuoltoa, koska ”haluaa tukea sitä järjestelmää”. Logiikka on ääliömäinen. Eikö se ole juuri hyvä, että me hyväosaiset olemme pois sieltä jonosta?

Toki yksityinen terveydenhuolto lisää sitä kuuluisaa epätasa-arvoa. Mutta jos kaikki olisivat siellä julkisen jonon jatkeena, se tarkoittaisi entistä huonompaa hoitoa kaikille. Toki tasa-arvoisempaa. Mutta tasa-arvoista kurjuutta.

Verotusta perustellaan usein sillä, että kun maksat veroja, sinun pitää saada vastinetta. Jotta keskiluokka saada maksamaan veroja, hyvinvointivaltiosta on tehty sellainen, että se hyödyttää suoraan myös keskiluokkaa.

Hieno sana tälle on universalismi, vaikka se tarkoittaa muitakin asioita. Kattavimmillaan universalismi tarkoittaa sitä, että kaikki kansalaiset ovat oikeutettuja kaikkiin palveluihin ja tukiin riippumatta heidän tarpeistaan tai tuloistaan.

Jos veroille kerran pitää saada muka vastinetta, niin eikö silloin ole järkevintä käyttää rahansa itse? Koska kun ihminen käyttää omaa rahaansa, hän yleensä käyttää sitä järkevämmin kuin käyttäessään toisten rahaa. Ja silloin verorahat voitaisiin antaa niille, jotka niitä tarvitsevat. Jotkut kutsuvat tällaista väheksyvästi köyhäinavuksi.

Esimerkiksi verovaroilla kustannettu peruskoulu on minusta hyvä idea, koska se pyrkii takaamaan lapsille samankaltaisen koulutuksen. Tosin moni vastustaa sitä, että vanhemmat hankkivat rahalla lisäkoulutusta lapsilleen. Tällainen kulttuuri on pikku hiljaa tulossa Suomeen, ja se johtaa eriarvoisuuteen.

Itse asiassa jokainen isä tai äiti, joka lukee lapselleen iltasadun, lisää eriarvoisuutta. On paljon lapsia, joille ei lueta. En tiedä voiko peruskoulun opetussuunnitelma tasoittaa näitä eroja, mutta olen onnellinen siitä, että lapseni on hyvässä koulussa Espoossa.

Silti olen sitä mieltä, että hyvinvointivaltio kosiskelee minua turhaan, kun se voisi keskittyä auttamaan köyhiä ja pienituloisia.

”HYVÄTULOISET EIVÄT MAKSA TARPEEKSI VEROJA”

Harva se päivä kuulee väitteitä siitä, että hyvätuloiset eivät maksa tarpeeksi veroja tai että heidän verotustaan voitaisiin yhä kiristää. Ellei Yhdysvaltojen presidentti Donald Trump olisi pilannut termiä, sanoisin, että se on klassinen fake news -esimerkki. Väite ei pidä paikkaansa. Ei vaikka sitä kuinka vääntelisi.

Hyvätuloisten verotaakkaa kasvattaa progressio. Se on käytössä kunnallisverotuksessa, valtion ansiotuloverotuksessa, pääomatuloverotuksessa sekä perintö- ja lahjaveroituksessakin.

Hyvätuloiset muuten maksavat myös arvonlisäverosta leijonanosan, koska he kuluttavat enemmän kuin pienituloiset. Kun rikas ostaa luksustuotteen, hän maksaa nimenomaan arvonlisästä, ei luonnonvarojen tuhlaamisesta. Statushakuinen kuluttaja maksaa siitä aineettomasta brändistä, joka on vain hänen korvien välissä.

Mutta mitenkä niin hyvätuloiset maksavat riittävästi veroja? Tilastokeskuksen mukaan kaksi suurituloisinta kymmenystä kotitalouksista maksaa jo nyt yli puolet kaikista välittömistä veroista ja sosiaaliturvamaksuista.

Veronhallinnon tilastojen mukaan yli 55 000 euroa vuodessa tienaa maksavat yli 40 prosenttia Suomen tuloveroista. Tähän joukkoon kuuluu noin 420 000 ihmistä, jotka maksavat siis ansiotuloistaan veroja ja veroluonteisia maksuja yhteensä 12,6 miljardia euroa.

Tuollaista on se progressio. Ankara progressio.

Vaikka sosiaalidemokraattisen Ruotsin veroaste on sama kuin Suomessa, siellä tulonveron progressio ei ole yhtä jyrkkä kuin meillä. Veronmaksajien keskusliiton laskelmien mukaan Ruotsissa keskituloisten tuloveroprosentti on 4–6 prosenttiyksikköä alempi kuin Suomessa.

Eikä siinä kaikki. Hyvätuloisten verotusta on meillä myös kiristetty merkittävästi viime vuosina. On tehtailtu solidaarisuusveroa sekä korotettu pääomaveroja ja jyrkennetty suurten perintöjen verotusta.

Pohditaanpa hetki solidaarisuusveroa. Se on jo sanana paradoksi. Solidaarisuus on vapaaehtoinen tunne, empatiaa toista kohtaan. Solidaarisuusvero on, jo nimensä perusteella, oksymoron. Vero on pakko, joten se ei voi joutua ihmisen solidaarisuudesta.

Lisää veroja muille, paitsi ei sinulle.

Solidaarisuusvero määrättiin Jutta Urpilaisen (sd.) valtionvarainministerikaudella vuonna 2013. Silloin talous oli suunnilleen yhtä sekaisin kuin Helsingin piispan kuittimapit viime aikoina. Solidaarisuusvero koski yli 100 000 euroa tienaavia, ja se tietysti lisäsi entisestään sadistisen jyrkkää progressiota.

Nykyään Suomella menee onneksi paremmin. Mutta mitä teki Juha Sipilän (kesk.) porvarihallitus syksyllä 2017? Se jatkoi väliaikaiseksi tarkoitettua solidaarisuusveroa.

Solidaarisuusveron alaraja laski vähän yli 70 000 euroon. Tuo raja oli helppo myydä kansalle, koska se on mediaanitulorajan yläpuolella. Kun yli puolet suomalaisista on mediaanin alapuolella, niin totta kai he kannattavat veroa, joka koskee niitä, jotka tienaaivat heitä enemmän.

Näin meillä myydään veromyönteisyyttä ja muitakin poliittisia lupauksia. Lisää veroja muille, paitsi ei sinulle.

”TASAVERO OLISI EPÄOIKEUDENMUKAINEN”

Progressiivinen tuloverotus on meille suomalaisille uskonkappale. Meidän verouskontomme kieltää tasaveron. Kaikki uskonnot kieltävät todellisuuden.

Kun Viro ensimmäisten joukossa otti käyttöön tasaveron Neuvostodiktatuurin miehityksen loppumisen jälkeen, se aiheutti ärsytystä Pohjoismaissa. ”Mitä helvettiä”, täällä mietittiin ylimielisesti.

Pohjoismailla oli silloin paternalistinen suhde Baltiaan. Kuvittelimme, että virolaiset haluavat olla kuin me! Järkytys oli suuri, kun ne suuntautuivat suoraan Yhdysvaltoja kohti, hakivat Nato-jäsenyyttä ja säilyttivät tasaveronsa.

Meillä vasemmisto vastustaa yleensä tasaveroa oikeudenmukaisuussyistä. Verot pitää kohdistaa maksukyvyyn mukaan eli hyvätuloisille, koska onhan hyvätuloisilla mistä maksaa.

Itse asiassa tasavero olisi aivan yhtä oikeudenmukainen ratkaisu. Kyllähän siinäkin hyvätuloiset maksaisivat enemmän. Jos tasavero olisi vaikka 30 prosenttia, 30 000 euron tuloista veroa menisi 9 000 euroa. Sen sijaan 200 000 euron tuloista veroa menisi 60 000 euroa. Eli hyvätuloiset maksaisivat paljon enemmän.

Väännetään vielä rautalangasta: On yleisesti hyväksyttävää, että verotuksella tasataan tuloeroja. Mutta siihen ei välttämättä tarvita progressiivista verotusta. Tasaverossa itseasiassa kaikki voittaisivat – sekä pieni- että hyvätuloiset. Tasavero kannustaisi ihmisiä tienamaan enemmän. Ehkä se poistaisi jopa kannustinloukkujakin.

Progressiivisen veron ja tasaveron lisäksi vaihtoehtona olisi vielä olemassa niin sanottu könttäsummavero. Se tarkoittaa sitä, että jokainen maksaisi absoluuttisesti saman veron. Siis saman jäsenmaksun valtiolle. Mutta sitä en ole kuullut edes kiilusilmäisimmän libertaarin ehdotavan.

Tasaveroa kannattaa miettiä siksikin, että progression kiristäminen tai verojen nostaminen ylipäättään ei ole mikään rahantekoautomaatti. Jossain vaiheessa niin sanottu Lafferin käyrä alkaa toimia. Lafferin käyrä viittaa tilanteeseen, jossa verojen nosto ei enää lisää valtion tai kunnan verotuloja, koska verotuksen taso vaikuttaa ihmisten käyttäytymiseen.

”LIALLISTA TYÖNTEKOA PITÄÄKIN RAJOITTA”

Lafferin käyrän pitäisi tietysti olla kaupunkilaisjärjellä itsestään selvää. Jos esimerkiksi veroprosentti on 102, kuten se 1970-luvulla oli ruotsalaiskirjailijalla Astrid Lindgrenillä, valtio ei varsinaisesti kannusta tekemään töitä. Mutta toki jo paljon alhaisempi veroprosentti vie kannustavuuden pois.

Ankara progressiivinen verotus rankaisee työstä ja työllä rikastumisesta. Kun progressio kurittaa jo keskituloisia, se alkaa purra siinä vaiheessa, kun ihminen alkaa pikku hiljaa vaurastua.

Voidaan jopa väittää, että progressiivinen verotus suosii laiskottelua. Jos lisätyöstä ei jää juuri mitään käteen, niin sitä ei huvita tehdä. Vaikka en ole edes rikas, vaan hyvätu-

loinen, olen luopunut monesta lisäduunista, koska niistä ei olisi jäänyt mitään käteen.

Progressio leikkaa tuloja ja ahkeruutta.

Filosofi ja vihreä poliitikko Jukka Relander on sanonut, että korkea verotus on hyvä keino suojata meitä liialta työnteolta. Mutta kuka määrittää liian työnteon? Itse esimerkiksi rakastan työtäni ja tekisin sitä mielelläni lisää. Enemmän haluaisin usein lomaa vapaa-ajastani kuin töistäni.

Yleensä asiat olivat ennen huonommin. Mutta yhdessä asiassa maailma on mennyt huonompaan suuntaan: vasemmisto suhtautumisessaan verotukseen.

Vielä 1950-luvulla kommunistit kampanjoivat työn verotuksen laskemisen puolesta. Verotusta pidettiin nimenomaan porvarillisten herrojen tukemisena. Vielä vuonna 1975 Irwin Goodman lauloi Vexi Salmen sanoin: ”Haistakaa paska koko valtiovalta, ette osaa muuta kuin verottaa”.

Sitten vasemmiston suhde veroihin muuttui. Poliittinen eliitti ylipäättään halusi lisää kansalaisten asioita omaksi hoidettavakseen, koska se halusi valtaa alamaisiin.

Ja se tarkoitti sitä, että veroja piti alkaa rakastaa. ”Rakastakaa verojanne”, tokaisi demareiden pitkäaikainen kansanedustaja Kaisa Raatikainen.

Hassua kyllä, mutta verotuksen jyrkkä progressio voi vähentää kuuluisaa mahdollisuuksien tasa-arvoa, etenemistä omalla osaamisella ja yrittämisellä. Progressiivinen verotus kohdistuu tuloihin ja ahkeruuteen, ei rikkauteen.

Suomessa 100 prosenttia miljardööreistä on perinyt omaisuutensa, Yhdysvalloissa vain 29 prosenttia. OK. Tämä ei tietenkään kerro välttämättä mitään yhtään mistään, sillä Suomi on niin paljon pienempi maa.

Mutta ainakin sen se todistaa, että rikastuminen on Yhdysvalloissa mahdollista jollekin. Suomessa rikastuminen on aika lailla mahdotonta.

Ei ihme siis, että rakastamme lottoa. Kaikki muukin rikastuminen on täällä lottoamista. Jokaisen, joka sanoo vastustavansa korkeita varallisuuseroja, pitäisi lopettaa lottoaminen välittömästi. Lotto on epäreilu lisävero köyhille ja niille, jotka eivät osaa todennäköisyyslaskentaa.

Minusta työtä pitäisi verottaa mahdollisimman vähän. Yhteiskunnan kannattaisi verottaa ”huonoja asioita”. Ja huonolla asialla en tarkoita moralistiseen kantaan liittyvää määritelmää.

Minusta ihmisellä pitää olla oikeus tuhota itseään, jos se ei aiheuta muille haittaa. Haittaverot ovat kuitenkin järkeviä, koska olemme päättäneet että terveydenhuolto hoidetaan julkisista varoista.

Esimerkiksi New Yorkissa aski Marlboro maksaa 13 dollaria. Se on hyvä, sillä tupakka on epäterveellistä. Kun tätä ehdotettiin Suomeen, demarit ärähtivät, että se on lisävero köyhille. Ilmeisesti demari ei halua ohjata köyhää tupakoimaan vähemmän.

Esimerkiksi ilmastonmuutoksen kannalta järkevää olisi verottaa sellaisia asioita, jotka sitä aiheuttavat. Tuulivoima on vähemmän ympäristöystävällistä kuin ydinvoima, joten lätkäistään tuulivoimavero. Lihansyöntiä voisi verottaa ankarammin kuin kasvisten syömistä, mutta vielä kovempaa voisi verottaa ilmastonmuutoksen kannalta epäeettisiä juustoja ja avokadoja.

Työ lisää yhteistä hyvää.

Niin kauan kuin ihmisten sairaudet hoidetaan julkisista varoista, myös sokerin, rasvan, tupakan ja viinan korkea verotus on järkevää. Kannabiksen verotus taas voisi olla viinan verotusta pienempää, sillä viina aiheuttaa enemmän tuhoa. Cannabis tuhoaa lähinnä käyttäjänsä aivoja, viina taas saa sekä maksan rikki että ihmisen riehumaan.

On mahdollista laskea eri asioiden haitta ympäristölle ja muille ihmisille. Ja haittoja pitäisi verottaa enemmän. Työ ei aiheuta ongelmia muille ihmisille, vaan se lisää yhteistä hyvää. Siksi sitä pitäisi verottaa vähemmän.

”YRITYSTEN VEROSUUNNITTELU ON LAITONTA”

Suomalaisten mielestä parhaita yrityksiä ovat ne, jotka maksavat eniten veroja. Esimerkiksi Saksassa arvostetaan firmoja, jotka suunnittelevat veronsa tarkkaan ja panevat

rahansa mieluummin uusiin investointeihin kuin antavat valtiolle.

Sitä paitsi firman etu ihmisille on muukin kuin verotulo. Ai mikäkö? No se tuote, jonka firma ihmisille tarjoaa. Tietokone, peli, ruoka, laina, dildo, mikä lie, se mitä tarvitsemme.

Eihän firma muuten olisi menestynyt, ellei se olisi tarjonnut ihmisille jotain, mitä nämä tarvitsevat. Siis vapaassa markkinataloudessa.

Eikö iloinen veronmaksaja kävisi aina Alkossa?

Eikä Suomessakaan olla ihan loogisia verotuksen kannattamisessa. Jotkut sosiaalidemokraatit ovat sitä mieltä, että vaikka verokertymä kasvaisi, veronalennus ei ole hyvä juttu. Tältä ainakin vaikuttavat joidenkin demareiden kannanotot jokin aika sitten tehtyyn yhteisöveron alentamiseen.

Ja tiedän, että tämä on latteaa ja usein käytetty vertaus: Jos suomalaiset kerran maksavat veroja mielellään ja rakastavat niitä, niin miksi ihmeessä haemme viinaa Virosta? Eikö iloinen veronmaksaja kävisi aina Alkossa? Ei, koska Virosta haettu viina on halvempaa. Se on verosuunnittelua.

Silloin ihminen toimii rationaalisesti ja pyrkii optimoimaan verojaan. Minusta siinä ei ole mitään väärää. Minusta ihminen saa olla rationaalinen verojensa optimoija.

Vasemmistoliittoa äänestävä kaverini järjesti juuri häät ja haki kaikki viinat Virosta. Kun kysyin, miksi hän kiertää veroja, hän väitti sen olevan ihan eri asia. ”Ja sitä paitsi laillista”. Laillista on myös firmojen verosuunnittelu.

Itse asiassa toivon, että suomalaiset yritykset olisivat vielä nykyistäkin rationaalisempia. Mitä parempikuntoisia firmamme ovat, sen paremmin ne pysyvät pystyssä. Ja tuottavat tuotteita, palveluita ja työpaikkoja.

Yrityksen tärkein tehtävä ei todellakaan ole tuottaa verotuloja valtiolle. Kunhan vain ymmärtäisimme tätä kaksinaismoralismiamme ja edes vähän ruoskisimme itseämme.

Koko ajan väitetään, että Suomi menettää aggressiivisen verosuunnittelun takia käsittämättömiä summia. Suurin osa näistä arvioista tuntuu tulevan sieltä kuuluisasta Stetsonin yliopistosta.

Esimeriksi kansalaisjärjestö Finnwatch väittää, että Suomi menettää verosuunnittelun takia jopa 0,4–1,4 miljardia euroa. Aika suuri ja epäselvä skaala, johon en täysin luota.

Ensinnäkin nuo laskelmat lähtevät siitä, että firmojen taloudellinen aktiivisuus olisi yhtä suurta, jos ne maksaisivat kalliit verot esimerkiksi Suomeen. Väitän, ettei niitä firmoja välttämättä edes olisi tai ne olisivat huomattavasti pienempiä.

Firmoilla on oikeus verokilpailuun. Olen toki sitä mieltä, että kaikkia pitäisi koskea samat säännöt. Kannatan myös avoimuutta. Asiakas päättäköön, kelle haluaa rahansa kantaa.

Välillä myös Suomi hyötyy verokilpailusta. Japanilainen Kahon 3 harjoitti peliyhtiö Supercellin yrityskaupan yhteydessä aggressiivista verosuunnittelua. Se päätti maksaa yhteisöveronsa Suomeen, koska Japanissa veroja olisi mennyt enemmän.

Aggressiivinen verosuunnittelu toi Suomelle 675 miljoonaa.

Tässä tapauksessa yhteisöveroetu toi Suomelle lähes 675 miljoonaa euroa. Vertailun vuoksi: summa on paljon korkeampi kuin vaikka hallituksen koulutusleikkaukset.

Enpä kuullut kenenkään vasemmistolaisen vaativan solidaarisuutta japanilaisille veronmaksajille. En kenenkään.

Toinen iso klisee on sanoa, että ”todelliset veroparatiisit ovat Hakaniemessä”. Mutta sekin pitää paikkaansa.

Toisin kuin moni kokoomuslainen, en ole ammattiyhdistysliikkeen vastustaja. AY-liikehän on nimenomaan kapitalistisen yhteiskunnan tuote. Totta kai ihmisillä pitää olla oikeus neuvotella omista eduistaan ryhmänä. Kunhan

ketään muuta ei pakoteta heidän etujensa uhriksi. Tämän takia yleissitovuus on perusoikeuksia loukkaava.

Mutta palataan veroihin. AY-liikkeen verovapaus on todella outo. Sitä perustellaan sillä, että AY-liike on yleishyödyllinen.

Mutta eihän AY-liike ole, määritelmällisestikään, yleishyödyllinen. Sen tehtävä on puolustaa jäsentensä etua. Ei siinä mitään pahaa ole, mutta ei kyllä mitään yleishyödyllistäkään.

Tässä menee vasemmistolaisten aivot solmun. Et kyllä saa Antti Rinnettä tai Li Anderssonia kritisoimaan näitä veroparatiiseja.

Niinpä niin. Monelle oikeudenmukainen verotus tarkoittaa jonkun toisen kuin omien ja kavereidensa verotamista.

**”SÄÄNTELY
PARANTAA
TALOUDEN
MORAALIA”**

J ohtajien bonukset, vaalirahakohu, pankkikriisi. Jos jolta kulta uutistoimittajalta kysytään, niin elämme älyttömän moraalikadon aikaa. Tämä väite voidaan tietysti kumota välittömästi. Koskaan ihmiskunnan historiassa ei ole eletty esimerkiksi niin väkivallatonta aikaa kuin tätä nykyä.

Mutta onko kapitalismi jotenkin moraalitonta? Joskus on, joskus ei. Kaikenlaisia markkinataloudessa tapahtuvia väärinkäytöksiä käytetään usein esimerkkeinä siitä, että koko systeemi on mätä. Samalla tavalla voisimme tietysti löytää väärinkäytöksiä ihan mistä tahansa järjestelmästä.

Oleellisinta on, missä järjestelmässä väärinkäytöksistä jää parhaiten kiinni. Kaikki kohu-uutiset Talvivaarasta, Nova Groupista ja Enronista ainakin paljastavat, että meidän systeemissämme pahanteosta jää kiinni.

Järkevämpää on kysyä, ohjaako juuri kapitalismi moraalittomampaan käytökseen kuin joku muu järjestelmä.

Koska paatuneinkaan kommunisti ei enää kehtaa vaatia talouden sosialisointia, nykyään vaaditaan lähinnä tiukempaa sääntelyä. Kun sääntelyn vastustaja ja puolustaja väittelevät, puolustajalla on aina puolellaan jälkiviisuus.

Kutsun tätä ilmiötä nimellä täydellinen sääntelijä. Sääntelijä tietää aina jälkikäteen, miten edellisessä kriisissä olisi pitänyt täydellisten sääntelyfantasioiden mukaan toimia.

Poliitikot ottavat itselleen kunnian joka ainoasta promillenkin parannuksesta talouskasvussa, mutta jos talous heikkenee, poliitikoilla on tapana sanoa, ettei heillä ollut tarpeeksi valtaa asioihin. Tällainen argumentointi perustuu jo tapahtuneisiin talouden faktoihin sekä kuvitelmaan

täydellisestä viranomaisesta. Se on suurin piirtein yhtä fiksia kuin oikeiden lottonumeroiden kertominen sunnuntaina. Samaan tapaan kenraalit käyvät aina edellistä sotaansa.

”KYLLÄ POLIITIKOT JA VIRKAMIEHET TIETÄVÄT PAREMMIN”

On yksi tapa rikastua. Keksiä jotain, josta ihmiset ovat valmiita maksamaan niin paljon, että maksavat siitä vapaaehtoisesti.

On tietysti myös helpompi tapa vaurastua: pyrkiä osaksi poliittista eliittiä muun muassa vaikuttamalla siihen, että lakeihin muodostetaan kaikenlaisia poikkeuksenpoikkeuksenpoikkeuksia, jossa rahavirtoja ohjaillaan milloin minnekin.

Kun poliitikot alkavat säännellä ostamista ja myymistä laeilla, markkinatalous siirtyy sinne, missä on jotain ostettavaa. Aletaan ostaa lainsäätäjiä. Ja lainsäätäjät alkavat myydä itseään. Tällä en tarkoita suoraa lahjontaa, vaan sitä, miten asioille annetaan yleviä motiiveja.

Kun kaavoitus on rajoitettua, siihen voi pyrkiä vaikuttamaan lobbaamalla poliitikkoja. Stevie Wonderkin näkisi mistä on kysymys, jos hän vierailisi tavallisessa suomalaisessa kunnassa: yleensä parhaalla paikalla, torin vieressä ja joentörmän kauneimmalla paikalla on jättiläiskokoinen S-liikkeen peltihalli.

Helsingin mittakaavassa tuo tarkoittaa, että Kauppatorin laidalla, puretun Presidentinlinnan kohdalla olisi iso

keskusliikkeen kuplahalli. No, miksi tilanne ei ole ihan näin karu Helsingissä? Onko Helsingissä siis vähemmän paha markkinataloutta kuin pikkukunnassa?

Ei, vaan Helsingissä on enemmän markkinataloutta. Jos joku oikeasti haluaisi rakentaa kuplahallin Kauppatorille, pian ilmaantuisi joku toinenkin, joka haluaa.

Tästä markkinataloudessa on nimenomaan kysymys. Kun on monia kilpailevia edunsaajia, kaikki pitävät huolta, ettei toinen saa enempää kuin toinen.

En väitä, että tilanne Helsingissä on täydellinen, mutta pienissä suomalaisissa kunnissa on yleensä vallassa jonkinsorttinen oligarkia, poliittisen vallan ja muutaman rikkaan liitto.

Totta kai poliitikot haluavat vaikuttaa kovasti kaavoitukseen, koska se kuuluu poliitikon pelikenttään. Harva ihminen haluaa valtaansa pienenettävän.

Johtuuko kaiken maailman Kehittyvien maakuntien Suomen vaikutus kaavoitukseen rosvokapitalismista? Vai johtuuko se siitä, että meillä on poliitikkoja, jotka vähän ohjailevat asioita markkinatalouden kustannuksella? Siinä meillä on porukka, jota lobata.

Bisneksessä ihmisillä on ahneita yllykkeitä, insentiivejä kuten kauppakorkeakoulun käynyt sanoisi. Tämä on ihan totta. Ihminen on välillä ahne.

Hirveän usein ihminen taas ei ole ahne. Ihminen haluaa myös olla moraalinen sekä tavoittelee kauneutta ja harmoniaa. Usein näitä kaikkia yhtä aikaa.

Sääntelyn idea on se, että poliitikko tai virkamies tietää muita paremmin miten kaikkien pitäisi toimia.

Viedään esimerkki arkitasolle ja muistellaan hetki miten kauppaa säänneltiin vielä muutama vuosi sitten: Sunnuntaisin kauppias ei saanut myydä vapaaehtoisesti minulle, vapaaehtoiselle asiakkaalle leipää tai mitään muutakaan. Tämä johtui siitä, että joku virkamies jossain ajatteli, että minä en tarvitse leipää sunnuntaisin. Paitsi jos olisin ostanut sen kalliimpaan hintaan kioskilta.

Oikeasti vielä jokin aika sitten kaupat saivat juhlapyhinä palvella erityisluvalla, jos alueella on paljon ulkomaisia turisteja. Ulkomaalainen oli jollain kierolla logiikalla tärkeämpi asiakas kuin suomalainen.

Tämä kaikki on sääntelyä. Ymmärrän, että aseita tai tupakkaa ei saa myydä kenelle tahansa. Mutta miten virkamies voisi tietää minua paremmin, moneltako tarvitsen kinkkupakettia?

”KRIISIT VOIDAAN VÄLTÄÄ PAREMMALLA SÄÄNTELYLLÄ”

Puretaanpa yksi Ruotsin-laivan kokoinen myytti. Julkisessa keskustelussa hoetaan koko ajan, että uusliberaali politiikka johti taannoin Amerikasta muualle levinneeseen finanssikriisiin, koska markkinoita ei säännelty riittävästi.

Tiedoksi vaan, että markkinoita on säännelty koko ajan. Koko 2000-luvun ajan Yhdysvalloissa tehtiin politiikkaa, jolla ei ollut mitään tekemistä vapaan markkinatalouden kanssa. Harva tietää, että esimerkiksi George W. Bushin kaudella vuosina 2001–2009 valtiota suurennettiin enem-

män kuin koskaan aiemmin. Ilmiölle keksittiin jo ennen talouskriisiä haukkumanimi ”big government conservatism”.

Ruotsalainen historioitsija Johan Norberg listaa kirjassaan *En perfekt storm*, miten sääntelyä lisättiin älyttömästi koko George W. Bushin kahdeksanvuotisen kauden ajan: Liittovaltion lakitekstien määrä kasvoi joka ainoa päivä 207 sivulla. Liittovaltion byrokraattien määrä lisääntyi koko Bushin kaudella jopa 91 196 uudella työntekijällä.

Valtion puuttuminen joka suuntaan kukoisti. Liikenneintiyritysten, koulujen ja lääketeollisuuden tukia kasvatettiin.

Republikaanit puhuivat avoimesti siitä, ettei budjettikuri ole tarpeen. Tehtiin siis kunnon siltarumpupolitiikkaa.

Kansainvälistä kauppaa taas sääntelivät noihin aikoihin muun muassa Kansainvälinen valuuttarahasto, Maailmanpankki, Kansainvälinen työjärjestö, YK:n kehitysohjelma, Kansainvälinen vakuutusvalvontaviranomaisten järjestö ja Baselin komitea ja monet muut.

Taloutta on siis säännelty koko ajan. Mutta täydellinen sääntelijä tietää aina vasta jälkikäteen, mitä olisi oikeasti pitänyt tehdä. Vaikka väittääkin lainsäädäntöä ja normeja vaatiessaan ja säätäessään, että kaikki byrokrania on hyvästä ja johtaa vielä parempaan.

Poliitikot niin Suomessa kuin Yhdysvalloissa haluavat viedä päätösvaltamme ja rahamme ja vielä ostaa meidän rahoillamme suosion. Tämän estämiseksi Yhdysvalloissa otettiin vuonna 1990 käyttöön niin sanottu Budget Enfor-

cement -laki. Se oli nerokas: jos poliitikko halusi lisätä menoja, samassa ehdotuksessa piti aina sanoa, miten rahat kerätään.

Ronald Reagan ja Bush vanhempi käyttivät useita kertoja veto-oikeuttaan budjettituhlailua vastaan. Bush nuorempi ei käyttänyt tätä kertaakaan. Ja vuonna 2002 laki lakkautettiin kokonaan.

Hyvinä aikoina kannatetaan markkinataloutta, huonoina aikoina halutaan valtio apuun.

Hyvinä aikoina markkinatalouden kannattajilla on tapana esiintyä itsevarmoina vapauden kannattajina. Kun taas huonoina aikoina pankit haluavat valtiota apuun.

Miksi? Samasta syystä kuin koira nuolee pallejaan. Koska he voivat. Poliitikot antavat tähän mahdollisuuden.

Politiikka toistaa omia virheitään katkeraan loppuun saakka. Poliitikko ei halua tulla naurunalaiseksi yhteisönsä silmien edessä.

Tätä korostetaan sillä, että on yleisesti tapana naureskella takkia kääntäneille poliitikoille. Se on tyhmää. Miksi ihminen ei saisi tulla järkiinsä?

”KIINTIÖT TUOTTAVAT EETTISEMMÄN YRITYKSEN”

”Mikäli sukupuolten tasapuolinen edustus ei toteudu pörssiyrityksissä vuoteen 2013 mennessä, säädetään pörssiyrityksien hallituspaikkoja koskevat sukupuolikiintiöt niin, että kumpaakin sukupuolta on vähintään 40 %.”

Tasa-arvoasioista vastannut ministeri Paavo Arhinmäki vuonna 2011

”Kannatan sitä, että pörssiyrityksien hallituksiin luodaan sukupuolikiintiöt, koska sitä kautta saadaan kasvamaan yrityksiin laajempi tasa-arvoinen toimintakulttuuri. Yksi keskeisistä tavoitteistani omistajaohjausministerinä on hallitusten kaikenlaisen moninaisuuden lisääminen, ja naisikiintiöt osaltaan tukisivat tätä suotuisaa kehitystä – ja siten yritysten liiketoiminnan kehitystä.”

Omistaja-ohjauksesta vastannut ministeri Heidi Hautala vuonna 2012

Ihmiset eivät ole aina hyviä tekemään oman elämänsä ratkaisuja. Myönnän sen. Mutta jos meidän pitäisi tehdä ratkaisuja toisten elämistä, emme ole siinä sen parempia.

Jokainen joskus väittelyyn osallistunut tietää, ettei kukaan halua myöntää virheitään. Se on kamalaa. On kuitenkin eroja siinä, kenen on pakko myöntää virheensä. Kauppiaan pitää myöntää virheensä suoraselkäisesti, ainakin selkeämmin kuin poliitikon tai virkamiehen.

Hyvä esimerkki sääntelyvimmasta on loputtomiin käytävä keskustelu sukupuolikiintiöistä. Laajimmillaan väite-

tään, että kapitalismi on itsessään miehistä, mikä johtaa naisten syrjintään.

Esimerkiksi toisenlaisia talousmalleja hakevan Degrowth-verkoston nettisivuilla kapitalismi määritellään nimenomaan patriarkaaliseksi järjestelmäksi: ”Kapitalismin ja patriarkaalisten talousmallien tapa määritellä ”työ” ja tuottavuus tulee muuttaa juuriaan myöten”.

Firmojen johtajat ovat usein miehiä, ja pörssiyritysten hallitukset ovat täynnä miehiä. Tämä on tietysti täysin idioottimaista. Se, että firma käyttäisi vain puolet tarjolla olevasta älystä sen perusteella, ovatko munat sarjassa vai vie-rekkäin, on tuhlausta. Se toimii yhtä hyvin kuin vaikkapa kiharatukkaisten rajaaminen pois hallitustyöstä.

Mutta onko kapitalismi sen mieskeskeisempi järjestelmä kuin mikään mukaan talousmalli?

Kaikki ihmisyyhteisöt ovat aina tehneet tarkan eron sukupuolten välillä. Tämä liittyy lisääntymiseen. Kun uusi henkilö astuu huoneeseen, aivomme tekevät hetkessä arvion hänen sukupuolestaan. Se on ensimmäisiä asioita, joihin kiinnitämme huomiomme. Sukupuoli on siis asia, jolla on merkitystä jokaiselle ihmiselle.

No, voiko tästä sitten vetää jonkinlaisia moraalisia johtopäätöksiä? Esimerkiksi niin, että toisen sukupuolen edustajalle pitäisi maksaa huonompaa palkkaa kuin toiselle? Tai että toinen sukupuoli olisi lähtökohtaisesti parempi johtajaksi? Ei tietenkään.

Ei ole mitään järkeä kohdella ihmisiä talouselämässä sukupuoltensa edustajina, vaan yksilönä. Silti monet poliitikot, kuten vasemmistoliiton Paavo Arhinmäki ja vihrei-

den Heidi Hautala, lähtevät siitä, että nimenomaan sukupuolten tasaiset suhteet ovat tavoite.

Jotkut ovat siis sitä mieltä, että se, että ihmisiä on kohdeltu sukupuoltensa edustajina korjataan sillä, että ihmisiä kohdellaan vielä enemmän sukupuoltensa edustajana.

Pinnallisesti ajateltuna kiintiöt tuntuvat järkeviltä: annetaan jollekin, jolta on otettu. Mutta noin se toimii vain kaavioissa.

Ihmiset voidaan jakaa mielivaltaisesti minkälaisiin ryhmiin tahansa.

Oikeassa maailmassa naiset eivät ole mikään päätöksenteon kohteena oleva yksikkö. Naiset ovat yksilöitä, joilla kaikilla on omat elämänsä ja itsekkaat tavoitteensa.

Ihmiset voidaan jakaa mielivaltaisesti minkälaisiin ryhmiin tahansa. Nämä ryhmät eivät tietenkään koskaan ole tasa-arvoisissa suhteissa toisiinsa, ainakaan teoreettisissa PowerPoint-harjoitelmissa.

Kun lähdetään korjaamaan historian vääryyksiä uusilla vääryyksillä, ei anneta mitään niille, jotka ovat aikoinaan kärsineet. Vuosikymmeniä meille on tolkutettu, ettei sukupuolella ole väliä. Ja nyt yhtäkkiä sillä taas on.

Kun ihmisiä kohdellaan ryhmiensä edustajana, silloin voidaan tehdä myös kielteisiä yleistyksiä. Siksi laeilla ei koskaan pitäisi olla tulkinnanvaraisia moraalisia tavoitteita, vaan jokaisen pitäisi olla lain edessä yhdenvertainen. Ja siihen kiintiöt eivät kuulu.

Kiintiöiden ajatuksena on, että täytyy tehdä uhrauksia, jotta saadaan hyviä, isoja asioita aikaan. On rikottava munia, kun tehdään munakasta.

Sukupuolikiintiöiden maailmassa uhrauksen kohteeksi joutuu mies, joka muuten saisi homman. Hänen elämässään uhrauksen määrä on sataprosenttinen.

Jos kiintiöt kerran toimivat, niin miksi niitä ei voisi soveltaa kaikkeen? Esimerkiksi köyhät miehet pääsevät rikkaampia huonommin naimisiin. Miksi siis ei pakoteta – anteeksi ohjata – naisia menemään vähäosaisempien miesten kanssa naimisiin. Naimisissa olo kun vähentää selkeästi syrjäytymisen riskiä.

Naimisiin menevän naisen elämässä uhraus olisi sataprosenttinen. Mutta niin on myös miehen uhraus, jos hän ei sukupuolensa takia saa jotain hommaa.

**”PIENET
YRITYKSET
OVAT SÖPÖJÄ,
SUURET
PAHOJA”**

Talouden suurimpia uskomuksia on se, että pienet yritykset olisivat jotenkin kiltimpiä, parempia ja hyväksyttävämpi kuin isot. Vasemmisto puolustaa retoriikassa usein pieniä ja keskisuuria yrityksiä. Vasemmistoliitolla on jopa oma pienyrittäjäohjelma. Tämä on hassua.

Jos firma tekee jotain melko hyvin, se pysyy pienenä tai keskisuurena. Jos firma taas tekee jotain todella hyvin, se kasvaa isommaksi. Sekä iso että pieni firma voivat tuottaa ihmisille jotain näiden haluamaa.

Jos nakkeja valmistava Seppo tunkee nakkeihinsa syötäväksi kelpaamatonta moskaa ja jää siitä kiinni, nousee varmasti kohu. Kohu ei kuitenkaan jatku älyttömän pitkään, koska harva muistaa Nakki-Sepon tuotemerkkiä. Seppo voi jatkaa bisnestään puolen vuoden päästä, eikä nakkioskille kännissä hapuileva muista enää koko hommaa.

Sen sijaan suuri tuotemerkki suojaa asiakasta. Jos McDonalds tekisi jotain vastaava, mielikuva jäisi voimakkaammin mieleen. "Ahaa. Mäkkäri! Se on se firma, joka pisti moskaa ruokaansa" -mielleyhtymä jäisi elämään vuoksi. Mikään mainoskampanja ei isoa yritystä pelastaisi.

Mäkkärillä on siis syytä toimia lain mukaan, vaikka sen omistajat olisivat kuinka ahneita tahansa. Tai ehkä juuri siksi.

Kun Suomessa on viime aikoina tehty elintarvikealan paljastuksia, kohteena ovat yllättävän usein olleet juuri pikkufirmat. Niillä on vähemmän menetettävää.

Muistatteko, mikä oli vielä kymmenisen vuotta sitten suomalaisen älykön ykkösongelma? Silloin valitettiin siitä,

että Nokia on Suomelle liian iso. Nokialla oli liikaa vaikutusvaltaa. Puhuttiin ilkeästi Nokialandista.

Kun jokin aika sitten keskusteltiin – sinänsä typerästä ja yksilönvapauksia loukkaavasta – Lex Nokiasta, yli puolet Helsingin Sanomien älykköraadista oli sitä mieltä, että Nokialla oli vielä silloinkin liikaa valtaa. Esimerkiksi ohjaaja Atro Kahiluoto oli sitä mieltä, että pitäisi perustaa Nokia ulos Suomesta -kansanliike.

2000-luvun alussa oltiin kovasti huolissaan siitä, että liian suuri osa suomalaisista työpaikoista on Nokialla. Tässä oltiin tavallaan oikeassa. Mutta mukana oli voimakas ajatusvirhe. Ajateltiin, että vauraus on vakio. Ei tajuttu, että vaurauden saavuttamiseksi pitää keksiä vaikka jokin merkittävä vempale, jota myydä maailmalle.

Jos Nokia olisi ollut pienempi, eivät työpaikat olisi olleet muualla. Niitä ei yksinkertaisesti olisi ollut olemassa.

Sittemmin Nokia romahti. Ei siinä ole mitään ihmeellistä. Markkinataloudessa on sellainen hieno puoli, että jos yritys ei keksi tarpeeksi ihmisiä miellyttäviä tuotteita, jossain vaiheessa se romahtaa.

Yleensä monopoliasemat ovat väliaikaisia ja johtuvat siitä, että firma on tehnyt jotain, joka miellyttää mahdollisimman montaa ihmistä. Talouslehti Forbesin vuonna 1983 listaamista Amerikan 500 suurimmasta yrityksestä vain 202 oli samalla listalla vuonna 2003.

Suuryritykset kyllä tykkäävät vallasta. Sen takia ne veljelevät hyvän tahtoisten poliitikkojen kanssa.

Pitkään Suomessa tv-mainos aikaa sai myydä vain MTV. Näin oli vielä kultaisella 1980-luvullakin. Oli varmasti hie-

noa mennä neuvotteluun asiakkaan kanssa: joko te näytte Karpon mainostauolla tai sitten ette. Ei ollut muuta keinoja tavoittaa kahta miljoonaa ihmistä. Mutta tuo ei ollut mitään vapaata markkinataloutta.

1960-luvun alussa yhdysvaltalainen autovalmistaja General Motors joutui hidastamaan autojensa kehitystä, koska viranomaisten mukaan sillä oli liian määräävä markkina-asema. Muutama vuosi sitten sama firma joutui konkkaan.

1980-luvulla Commodore-tietokonejätin liian suuresta markkina-asemasta oltiin huolissaan. En silti ole viime aikoina nähnyt Kallion Rytmi-ravintolassa kauhean monta Commodore 64 -tietokonetta.

”YRITYSTUET OVAT MAHTAVA JUTTU”

Vasemmisto lupaa duunareille kaikenlaista, joten oikeistonkin on pitänyt lähteä mukaan samaan kilpaan. Yksikään suuri poliittinen suunta ei halua pienentää valtaansa.

Erittäin outo juttu ovat yritystuet. Niitä ovat jakaneet kaikki poliitikot oikealta ja vasemmalta, ja toisinaan niitä tuntuvat vastustavan poliitikot vasemmalta oikealle. Mutta silti niistä ei päästä eroon.

En väitä, että kaikki yritystuet olisivat automaattisesti huonoja. Mutta sen verran käsittämättömiä summia niitä maksetaan, että edes jonkinlainen vaikuttavuusarvio olisi paikallaan.

Suoria yritystukia jaetaan yli miljardi euroa. Mutta se ei ole vielä mitään. Kun verotuet lasketaan mukaan, niin

työ- ja elinkeinoministeriön mukaan yritystukia maksetaan jopa neljä miljardia.

Paras verotuki olisi laskea yrittämisen verotusta kaikilta tasapuolisesti. Koska verotuilla valtio yrittää vain ohjailta asioita oikeaan suuntaan. Olisihan se paljon parempi, että meille tulisi vapailla markkinoilla enemmän firmoja ja siten asiakkaat saisivat päättää, mikä menestyy ja mikä ei.

Finanssikriisin aikaan valtiovarainministeri Jutta Urpilainen (sd.) päätti antaa verohelpotuksia bisnesenkeleille. Kasvuyrityksiin sijoittavat saivat vähennyksen pääomaverotukseen.

Usein tällaiset kasvuyritykset ovat nuorten perustamia. Urpilainen perusteli Kauppalehdessä, että nuorten yrittäjien on vaikea saada rahoitusta, joten tarvitaan valtion tukitoimia. Valtiota tarvitaan aina, ainakin jos kysytään valtion edustajalta.

Jokaisen markkinataloutta kannattavan mielestä vero-uudistus oli aivan mahtava juttu. Yrittäjyyttä pitää tukea. Suomalaisten pitäisi olla yritteliäämpiä, ja pienet yritykset ovat söpöjä.

Kuten kaikki muutkin muodit kristinuskosta miesten liian suuriin kaula-aukkoihin, tämäkin villitys on tullut meille Ruotsista. Tarkemmin katsottuna kyse on kuitenkin Troijan puuhevosesta. Kaikenlaiset verohelpotukset sinne sun tänne ohjaavat nimittäin sijoittajia laittamaan rahansa jonnekin, mihin ne eivät muuten menisi.

Urpilainen valitteli siis sitä, että nuoren yrittäjän on vaikea saada rahoitusta markkinoilta. Yleensä rahoituksen puutteeseen on syy. Ehkä kasvuyrittäjien on vaikea saada

rahoitusta juuri siksi, etteivät heidän ideansa ole tarpeeksi hyviä?

Nuorena ihmisellä on kova usko omaan kaikkivoipaisuuteensa. Menestystarinoissa kerrotaan nuorista kapinalisista, jotka kyseenalaistivat kaiken ja onnistuivat. Suurin osa kyseenalaistajista ei kuitenkaan onnistu, koska he ovat yksinkertaisesti väärässä.

Erityisryhmille annettavien verohelpotusten ongelma on se, ettei niitä kukaan oikein koskaan vastusta. Jokainen haluaa omansa niistä puruleluista, joita ministerit heittelevät. Jos nyt tarjottaisiin verohelpotuksia pamfletisteille, keksisin heti tuhat syytä, miksi juuri meitä pitäisi tukea.

Valtio kohtelee ihmisiä ryhmiensä edustajina. Ryhmien, joille voi myydä jotain poliittisia erityisoikeuksia. Oletpa sitten elokuvantekijä, yrittäjä, maanviljelijä tai työläinen, poliitikoilla on edustamallesa ryhmälle jotain myytävää. Ja kun yksi ryhmä saa jonkin erityisedun, pian se annetaan toisellekin.

Erityisongelmana näissä ryhmien eduissa on, että niiden puolustajat ovat yleensä paljon kovaäänisempiä kuin niiden vastustajat. Yksinkertaisesti siksi, että enemmistölle nämä asiat ovat melko yhdentekeviä, mutta hyödynsajalle tärkeitä.

”MITÄ ENEMMÄN YRITYKSIÄ, SEN PAREMPI”

Ongelmana on, että kärsimme kaikki omaan alaamme liittyvästä harhasta. Esimerkiksi itse työskentelen tv-tuotantoyhtiössä, joka myy ohjelmia myös Ylelle. Totta kai olin

iloinen, kun Yle sai viimein verorahoituksen. Miksi olin iloinen? Sen takia, että Yle on tärkeä suomalaisen kulttuurin kannalta. Ja sen takia, että tykkään hyvästä palkastani ja uudesta bemarkistani.

Kun valtio ohjaa verohelpotusta jollekin alalle, se tekee tuosta sijoituskohteesta houkuttelevamman kuin toisesta. Esimerkiksi omistusasumisen verohelpotukset ovat johtaneet siihen, että suomalaiset ovat sijoittaneet varallisuuttaan asumiseen. No mitäs se haittaa? Kaikilla on kivat kämpät!

Teet varmaan myös lumityöt lapion sijaan teelusikalla.

Valitettavasti näistä laskelmista jää aina pois se, mitä ei ole koskaan saavutettu. Jos kaikki sijoitusmuodot olisivat tasa-arvoisia, meillä saattaisi olla nyt suuri määrä sellaisia firmoja, joista emme osaa haaveillakaan. Nyt elämme maassa, jossa on vähän isoja yrityksiä ja paljon ylihintaisia asuntoja.

Talouskriisin aikana on sanottu miljoona kertaa, että firmat, jotka olivat liian isoja kaatuakseen, aiheuttivat talouskriisin. Leffoissa ja kirjoissa isot firmat ovat aina epäilyttäviä, ympäristöririkoksia tehtailevia valkoisten miesten johtamia hirviöitä.

Yrittäjäsankari taas on sellainen, joka tekee töitä aamu kuudesta ilta yhteentoista ja elää samariinillä, kampaviinereillä ja tupakalla.

No. Voihan sen tehdä niinkin, jos haluaa elämänsä hankalaksi.

Tätä poliitikot pitävät yleensä hyvänä asiana. Valitettavasti tämä on juuri pienten yritysten ongelma. Mitä? Eikö työ itsessään ole tärkeää? Jos todella ajattelet niin, teet sitten varmaan myös lumityöt lapion asemesta teelusikalla.

Iso firma käyttää paljon vähemmän energiaa ja resursseja yhden tuotteen tekemiseen kuin pienyritys. Esimerkiksi pientilaa pidetään parempana kuin suurtilaa. Oikeassa maailmassa pientila tuhlaa luultavasti enemmän luonnonvaroja kuin suurtila. Isot yritykset ovat tehokkaita, ja niissä asiat hoituvat yleensä helpommin. Isoissa firmoissa maksetaan muuten tutkitusti parempaa palkkaa kuin pienissä firmoissa.

Kun yrittäjyydestä keskustellaan, nousee usein esille ajatus, että yritysten määrä on oleellinen. Ekonomi William Baumol on laskenut, että joissakin maissa on huomattavasti enemmän yrityksiä kuin toisissa. Yritysten määrällä ei ole mitään tekemistä kansakunnan rikkauten kanssa. Oleellisempaa on, mihin yritykset kohdentavat resurssejaan.

Rikkaita maita ovat yleensä ne maat, joissa yritystoiminta on tehokasta. Maat, joissa on paljon pikkuyrityksiä, ovat yleensä köyhempiä.

Esimerkkinä voi verrata Saksaa ja Kreikkaa. Kreikka on söpöjen pikkuyritysten maa, kun taas Saksassa yritykset

ovat poikkeuksellisen suuria. Kummalla menee paremmin?

Tietenkään koolla ei oikeasti ole väliä. Iso firma voi olla huono ja pieni taas hyvä. Ja on hyvä, että firmat kasvavat. Mutta yhdenkään firman kasvua ei kannata tukea ilman, että sen kasvuun todella on syy. Eli oikeasti niin hyvä tuote, että sijoittajat uskovat siihen vapaaehtoisesti.

”FIRMOILTA VOIDAAN VAATIA KAIKENLAISTA”

Firmojen kohdalla puhutaan usein yhteiskuntavastuusta. Tässä sekoitetaan kaksi asiaa.

On oikeasti yhteiskuntavastuuta, joka kuuluu firmoille. Jos firma todella aiheuttaa jotain pahaa, joka on konkreettisesti joltain toiselta poissa, se on väärin. Valitettavasti firmojen aiheuttamana pahana pidetään usein sitä, että firma ei satu tekemään tismalleen sitä, mitä joku asiakas haluaa.

Esimerkiksi Microsoftin tuotteita on tapana pilkata kömpelöiksi ja toimimattomiksi, Applen tuotteita taas liian kalliiksi. Ikään kuin näiden firmojen velvollisuutena olisi tuottaa meille pilkkahintaan juuri sitä, mitä haluamme.

Yrittäjä tekee sellaisen tuotteen kuin huvittaa, ja meillä on täysi vapaus olla käyttämättä sitä. Mutta yrittäjän ei tarvitse tehdä meille yhtään mitään. Ilman yrittäjää koko tuotetta tai palvelua ei olisi lainkaan.

Aina kun joku sanoo, että sen ja sen firman pitäisi tehdä sitä sun tätä, voi kysyä vastakysymyksen: Miksi et itse tee?

Oikeasti järkevää yhteiskuntavastuuta on esimerkiksi se, että firma ei dumpaa eikä saa dumpata jätevesiään Itä-

mereen. Mutta usein firmoille annetaan myös muita tehtäviä. Esimerkiksi se, että niiden pitäisi luoda työpaikkoja.

Menestynyt yritys on kuitenkin jo hyödyttänyt yhteisöä. Joka kerta, kun joku on ostanut yrityksen tuotteen tai palvelun, hän on kokenut sen parantavan elämäänsä enemmän kuin siihen käytetyt rahat. Yritys siis on tehnyt jotain lisää tähän maailmaan, kuten nyt sen kännykän, jota sinäkin olet tänään jo usein käyttänyt.

Jossain vaiheessa joku toinen yritys yleensä keksii jotain parempaa tai myy samaa edullisemmin. Ja hyvä niin!

Voittaja on tietysti kansalainen, joka saa koko ajan parempaa halvemmalla. Tätä ei tietenkään kukaan osaa arvostaa.

Esimerkiksi Googlelle ollaan vihaisia sen määräävästä markkina-asemasta, mutta silti sen suurella vaivalla kehittämiä palveluja käytetään kyllä surutta. Ihmiset olisivat 20 vuotta sitten pissanneet housuihinsa onnesta, jos heillä olisi ollut käytössä Googlen hakukone, kartat, sähköposti tai joku muu uusista palveluista.

Nykyään ne ovat käytössä vielä ilmaiseksi. Mutta nyt kuuluukin olla vihainen siitä, että Googlen palvelut eivät ehkä satu aina toimimaan tismalleen sillä tavalla kuin kuluttaja itse haluaa.

”PÖRSSI SE VASTA PAHA ONKIN”

Moni, joka hyväksyy esimerkiksi yksityisyrittäjyyden, tuntuu vastustavan kovasti pörssikapitalismia. Pörssikapitalismia kuvataan usein hysteriseksi.

Googlaapa huviksesi sana pörssikapitalismi. Haulla vastaan tulee pelkästään negatiivisia kirjoituksia, blogeja ja talousuutisia.

Pörssi on siis kaiken pahan alku ja juuri. Pörssi voidaan ilmeisesti lakkauttaa, ja sitten maailma olisi parempi söpöine pienyrittäjiineen.

Näinhän sitä hölmömpi luulisi. Valitettavasti pahaa on mahdotonta personoida Gordon Gekkon näköisiin älykkäisiin, mutta ilkeisiin mittatilauspukumiehiin, jotka syövät köyhiä aamiaiseksi Wall Streetillä.

Suuri osa osakkeissa kiinni olevista rahoista on loppujen lopuksi aivan tavallisten länsimaisten eläkkeensäästäjien rahoja. Siis sinun ja sinun vanhempiesi rahastoituja eläkerahoja. Ja rahastot toimivat tietysti toimeksiantajansa toiveiden mukaan ja yrittävät maksimoida tuoton.

Jos firmalla on tehdas, joka tuottaa jotain konkreettista, esimerkiksi polkupyöriä, ihmisten on helppo tajuta, että firma todellakin tekee jotain hyödyllistä. Mutta erilaiset rahoitusinstrumentit nähdään usein pahoina.

Pörssin perusidea on silti hieno: Yhdellä on rahaa ja riskinottohalua, toisella on hyviä ideoita, mutta ei rahaa. Pörssi yhdistää nämä.

Pörssi syntyi Hollannissa, jossa varustettiin laivoja ulkomaanmatkoille. Sijoittaja sai osansa laivan voitoista, mutta kantoi riskin, jos laiva upposi tai vaikka ryöstettiin.

Pian tajuttiin, että on järkevämpää omistaa kymmenesosa kymmenestä eri laivasta kuin yksi kokonainen laiva. Tätä kutsutaan hajauttamiseksi, ja siitä on hyötyä myös osakesijoituksissa.

Pankkitoiminta ja pörssi ovat liittyneet kaikkiin ihmiskunnan taloudellisiin menestystarinoihin. Ensin on aina tullut rahoitusvallankumous, sen jälkeen joku teollinen vallankumous. Ja samaan aikaan älytön elintason nousu.

Koko ajan. Ei ole sattumaa, että pörssi keksittiin juuri Hollannissa vuonna 1602. Hollanti oli tuolloin maailman vauraimpia valtioita ja ”innovatiivinen” maa, kuten konsultti sanoisi.

Itse asiassa Hollanti on edelleenkin maailman vauraimpia maita. Enää Hollannilla ei ole juurikaan siirtomaita, mutta onneksi talous on muuttunut niin abstraktiksi, että vaurauteen ei enää tarvita pelkästään lebensraumia ja luonnonvaroja.

Välillä pörssissä on ollut romahduksia, mutta suunta on ollut koko ajan ylös. Jopa 1930-luvun alun pörssiromahdus oli pieni nytkähdys älyttömässä ihmiskunnan hyvinvoinnin kasvussa.

Tämä johtuu siitä, että niin kauan kuin maailmassa keksitään uusia asioita, niin kauan myös pörssi lopulta nousee. Se, että osaako sijoittaa juuri oikeaan osakkeeseen ja tismalleen oikeaan aikaan, sanelee tietysti yksittäisen sijoittajan voitot, mutta pörssi pyrkii ylöspäin.

”SIJOITTAJAN PITÄÄ OLLA ISÄNMAALLINEN”

Suomalaiset sijoittajat ovat melko isänmaallisia. Sijoitamme suhteettomasti kotimaisiin yrityksiin. Kun katsoo pörssin heilahtelua viime aikoina – siis jälkiviisaudella – olisi ollut järkevämpi sijoittaa jenkkiosakkeisiin.

Eikö sijoittajan sitten kannata olla isänmaallinen? Tässä näkyy nollasummapelin ennakkoluulo. Ikään kuin pitämällä rahat kotimaassa olisimme isänmaallisempia. Järkevämpää isänmaallisuutta on sijoittaa sinivalkoiset rahansa hyvin.

Suomalaiset ovat tosin melko huonoja sijoittajia ylipäätään. On järkyttävää katsoa esimerkiksi Juha Sipilän (kesk.) hallituksen ministereiden ja presidentinvaaleissa ehdolla olevien poliitikkojen omistuksia. Niitä ei juuri ole.

Huippupoliitikkojen osakesalkut ovat tosi pieniä, vaikka heidän tulonsa ovat hyvät. Suurimmalla osalla on lähinnä asuntolainaa.

Jos edes poliitikot eivät usko sijoittamiseen, niin miksi kansan pitäisi uskoa? Toki poliitikot saattavat myös mielisellä kansaa, joka voi suhtautua ”osakekeinotteluun” epäillen.

Valtio on tukenut asuntoihin sijoittamista vuosikymmeniä esimerkiksi asuntolainan korkovähennyksellä ja tavaltaan myös vuokratuella. Korkovähennystä on päätetty pienentää, luojan kiitos.

Asuntoihin sijoittamisessa vaikuttaa myös ihmisen aivoille tyypillinen ennakkoluulo. Koska asunto on jotain, johon voi koskea ja jonka sisällä voi käydä, se tuntuu enemmän oikealta sijoituskohteelta kuin osakkeet, indeksi tai rahastot.

Toki osakkeiden arvo voi heitellä. Mutta niin kauan kuin maailmassa keksitään uusia asioita, sijoittamisen pitäisi olla tuottavaa. Toki kuplia on koko ajan. Mutta niin niitä on myös asuntojen hinnoissa.

Asuntojen ongelma sijoituskohteena on myös se, että suomalaiset asunnot kiinnostavat lähinnä suomalaisia. Niillä on merkitystä vain meille. Suuri osa suomalaisista on sidottu asuntonsa ja asuntolainansa panttivangiksi.

Suuri osa suomalaisista on asuntolainansa panttivanki.

Asuntolainan korkovähennyksen huono puoli on, että se tekee asunnoista liian houkuttelevan sijoituskohteen. Suurin hyötyjä siitä ovat olleen luultavasti pankit, asunnonvälittäjät ja taloja rakentavat grynderit.

Reilumpaa olisi, jos kaikki sijoitusmuodot olisivat tasarvoisia. Asuntolainan verovähennysoikeus on ollut myös tulonsiirto rikkaille. Hyvätuloiset ovat voineet kikkailla ja esimerkiksi sijoittaa osakkeisiin halpakorkoista lainaa, jota he saavat asuntoaan vastaan. Sijoitusasunnon taas voi helposti panna asumistuen maksettavaksi.

Pörssinvestaamisessa mielialassa vaikuttaa voimakkaasti nollasummapelin ennakkoluulo. Se intuitiivinen ajatus, että maailmassa jaetaan koko ajan samoja pelimerkkejä.

Teknologiayhtiöiden osakkeistakin puhutaan koko ajan vain kuplan aiheuttajina. Negatiiviset asiat kyllä muistetaan, vaikka internet on todella myös parantanut ihmisten elämää.

Ai mitenkä niin? Veikkaan, että tämän kirjan lukijan olisi helpompi elää viikko ilman äitiään kuin internetiä.

**”KAMALA
UUSLIBE-
RALISMI
PILASI
KAIKEN”**

”Uusliberalistinen diskurssi on vahva ja vaikea voittaa, koska sillä on puolellaan koko sellaisten voimasuhteiden kenttä, jota se itse on mukana tuottamassa.”

Sosiologi Pierre Bourdieu kirjassaan Järjen käytännöllisyys.

”Tärkein syy eriarvoisuuden kasvuun näyttää olevan globalisaation kausi ja uusliberalistinen talouspolitiikka.”

Paavo Väyrynen HS:n presidentinvaalikoneessa 2012.

”Uusliberalistinen oikeistolaisuus on haaste pohjoismaiselle hyvinvointivaltiolle ja länsimaiselle demokratialle.”

Puheenjohtaja Jutta Urpilainen SDP:n puoluekokouksessa vuonna 2012.

Termi uusliberalismi löytyy kaikista viime vuosien taloutta käsittelevistä vasemmistolaisista pamfleteista. Viime 20 vuoden aikana Helsingin Sanomissa on mainittu ”uusliberaali” jossain muodossa noin tuhat kertaa. Ja harvemmin myönteisessä sävyssä.

Uusliberalismi vaikuttaa olevan pahempi vihollinen kuin kommunismi, sillä Suomesta löytyy enemmän kommunisteiksi tunnustautuvia kuin avoimen uusliberaaleja. Puoluerekisteristä löytyy jopa kaksi kommunistista puoluetta, mutta yksikään puolue ei taida tunnustautua uusliberaaliksi.

Miten on mahdollista, että sana, joka koostuu kahdesta erittäin myönteisesti latautuneesta osasta on alkanut tar-

koittaa jotain hirveää? Miten ”uusi” ja ”liberaali” voivat yhteensä merkitä jotain kamalaa?

Oululaisen kirjailijan Teuvo Pakkalan Mahtisana-novellissa vilahtaa hieno termi stiiknafuulia. Se on erittäin käytökelpoinen sana, koska se ei tarkoita yhtään mitään. Uusliberalismi on juuri tällainen stiiknafuulia.

Uusliberalismi on vasemmistolaisen turvasana, joka heitetään, kun ei keksitä keskustelussa enää yhtään mitään sanottavaa. Se on sukua oikeistolaisten Neuvostoliittokortille.

Sekä markkinatalouden puolustajat että vastustajat syylistyvät samaan äylliseen laiskuuteen. On kiva määritellä vihollinen sekä puolustettava asia itse, omilla reunaehdoillaan. Markkinatalouden vastustajatkin haluavat elää markkinataloudessa, mutta vaativat aina silloin tällöin valtion väliintuloja.

Markkinatalouden puolustajana lähdän käsityksestä, että se, että asioilla on yksityinen omistaja ja hinta, on hyvä tapa tehdä maailmasta parempi. Ja vielä parempi, jos hinta voi määrittäytyä markkinaehtoisesti niin, että kaupan teon molempien osapuolten tarpeet siihen vaikuttavat.

Missä sitten on tällä haavaa markkinataloutta? Aika lailla kaikkialla. Yhdysvalloissa ei ole sen enempää markkinataloutta kuin vaikkapa Ruotsissa. Mutta molempiin on se kamala uusliberalismi kriitikkojen mukaan tullut.

Jos markkinoita rajoitetaan, kauppaa aletaan käydä niistä asioista, joista voidaan, esimerkiksi poliitikoista ja virkamiehistä. Kyllä ne markkinat ja kaupankäynnin kohteet aina löydetään.

Uusliberalismin alkuperäinen merkitys lienee liittynyt markkinoiden vapauttamiseen. Kyse oli paluusta klassiseen liberalismiin, joka vallitsi maailmassa eritoten 1800-luvulla, mutta pysähtyi ensimmäiseen maailmansotaan.

Uusliberalismi alkoi 1980-luvulla Yhdysvalloissa ja Britanniassa, ja jossain vaiheessa käärme pääsi livahtamaan myös paratiisiin nimeltä Pohjoismaat. Siksi täällä on nykyään niin hirveää.

”UUSLIBERAALI PELASTAA PANKKEJA JA KANNATTAA SOTIA”

Pikaisen lehtien selailun perusteella uusliberalismi on syyllinen ainakin seuraaviin asioihin: Bulevardin perheurmat, vanhusten heitteillejättö, kouluampumiset, köyhyys, eriarvoistuminen, rikkaiden rikastuminen, Irakin sota, suuryritysten tukeminen, taiteilijoiden ahdinko, homofobia ja rasismi. Suunnilleen ainoa asia, johon uusliberalismi ilmeisesti ei ole syyllinen, on Suomen huono euroviisumenestys.

Kriitikoiden mukaan uusliberalismi tarkoittaa myös monia keskenään ristiriitaisia asioita: täysin vapaata taloutta, mutta silti suuryritysten tukemista valtion budjetista ja pankkien pelastamista kriisitilanteessa. Jenkkiläinen uusliberaali haluaa mahdollisimman suppean valtion ja matalan verotuksen, mutta voi silti kannattaa samaan hengen vetoon esimerkiksi kallista verorahoilla maksettua Irakin sotaa.

Ainakin tuohon tapaan globalisaatiokriitikko Naomi Klein vetää mutkat erittäin suoriksi *Tuhokapitalismin nousu* -kirjassaan. Hän syyttää nimenomaan Milton Friedmanin oppien mukaista uusliberaalia politiikkaa esimerkiksi Irakin sodan kaltaisten katastrofien hyväksikäytöstä.

Klein unohtaa kuitenkin mainita, että Yhdysvalloissa ei ole pariin vuosikymmeneen noudatettu friedmanilaista politiikkaa, sillä taloutta on elvytetty ja sääntelyä lisätty. Sitä paitsi Milton Friedman vastusti Irakin sotaa. Mutta mitäpä nyt pienistä.

Mennään uusliberalismin perusmerkitykseen: markkinoiden vapauttamiseen ja verojen alentamiseen. Missä vaiheessa tämä käärme luikerteli paratiisiin?

Kaikki paha alkoi tarinan mukaan rahamarkkinoiden vapauttamisesta.

Markkinoita todella vapautettiin ja veroja alennettiin 1980-luvun Yhdysvalloissa ja Britanniassa. Taustalla oli 1970-luku, jolloin jenkkien ja brittien taloudet olivat surkeassa kunnossa.

Tilanne johtui tietysti öljykriisistä, mutta myös tehdystä talouspolitiikasta. Inflaatio oli korkealla, lamoja oli koko

ajan. Britannia oli 1970-luvulla köyhempi kuin toisen maailmansodan häviöjä Länsi-Saksa.

Suomeen uusliberalismi luikerteli Harri Holkerin, Esko Ahon ja Paavo Lipposen hallitusten politiikassa. Meillä rajapyykiksi pannaan usein vuosi 1986, jolloin rahamarkkinoita alettiin vapauttaa. Tästä alkoi virallisen tarinan mukaan kaikki paha ja köyhyyden lisääntyminen.

Otetaan aikakone 1980-luvun alkupuolen onnela-Suomeen. Heti aluksi on luovuttava tietokoneesta, Twitteristä ja Facebookista. Ei kai nyt kuitenkaan MP3-soittimesta? Kyllä. Nuo kaikki keksitään myöhemmin taloutaan vapauttaneissa maissa.

Autopuhelin löytyy juuri ja juuri ministeriautosta. Televisiokanavia on kaksi, ja niiltä molemmilta tulee samat uutiset puoli yhdeksältä. Suuri osa kansasta ei ole maistanut homejuustoa, hometta löytyy lähinnä talojen rakenteista. Juustotiskiltä otetaan pallojuustoa, ulkona ei käydä syömässä kuin juhlapyhinä.

Olisiko Twitter syntynyt valtion suunnittelulla?

Ylempi keskiluokka esittelee ylpeänä dioja Kanarian-matkoiltaan. Kateellinen naapuri on ollut kierrellyt lomallaan autolla kotimaassa, mutta ei ole vahingossa-

kaan pysähtynyt bensa-asemalle kahville. Miesten eliniänodote on seitsemänkymppin hujakoilla, joten terveyskeskukset eivät vanhuksista ruuhkaudu.

Katukuva näyttää toisenlaiselta. Joka puolella on älyttömästi Ladoja. Se oli 1980-luvun alkuvuosina maamme myydyin automalli. Kyllä. Lada.

Nykyään Ladalla ei suostu ajamaan edes kiihkein kommunisti. Lada kelpaa nippanappa Kymppiutisten loppukevennykseen pyrkivälle humoristille.

Kun kapitalismikriitikot esittävät jälkeinpäin laskelmiin siitä, mitä taloudessa olisi pitänyt tehdä, he esittävät ne ikään kuin kaikki hyvä olisi tapahtunut joka tapauksessa. Se, että talous kasvaa ja maailma täyttyy uusilla keksinnöillä, tuntuu tapahtuvan itsestään.

Muutama vuosi sitten Voima-lehdessä laskeskeltiin ihan pokkana, että jos verot olisivat nyt vuoden 1995 tasolla, Suomessa kerättäisiin 6–8 miljardia euroa enemmän valtion kassaan. Aivan kuin kaikki talouskasvu, tekninen kehitys ja vaurastuminen olisi tapahtunut kuin luonnonlakien määräämänä. Ja kasvun hedelmiä nyt vain jaettaisiin tasaisemmin kaikille.

Kun uusliberalismin käärme luikerteli paratiisiin, se toi mukanaan myös omenan. Ainakin Apple-nimiset tietokoneet. Ja paljon muuta. Juuri 1980- ja 1990-luvun Yhdysvalloissa kehitettiin muun muassa sellaiset pikkuasiat kuin nykymuotoinen internet.

Kukaan ei näe mitään ristiriitaa siitä, että kapitalismikriittistä keskustelua käydään nykyään Applen tietokoneilla Facebookissa tai Twitterissä, jotka nekin on kek-

sitty uusliberaalissa Amerikassa. Samat ihmiset kritisoi-
vat sitäkin, että köyhiltä puuttuvat vielä toistaiseksi iPadi.

Olisivatko tuollaiset keksinnöt syntyneet valtion kol-
lektiivisella suunnittelulla? Olisiko politiikoilla ollut joku
salainen ase säännellä taloutta niin, että eläisimme vielä
parempien keksintöjen maailmassa?

”FINANSSIKRIISIKIN JOHTUI TALOUDEN VAPAUTTAMISESTA”

No. Leikki sikseen. Yksi asia on kriitikoiden mukaan aina-
kin selvä: uusliberaali talouspolitiikka aiheutti hirveän
taluskriisin, jossa tarvoimme lähes vuosikymmenen
investointipankki Lehman Brothersin kaatumisen jälkeen.
Uusliberalismihan pohjimmiltaan synnytti asuntokuplan,
josta kaikki alkoi ja jonka kamaluudet pääsivät valloilleen
vuonna 2008.

Höpö-höpö. Jos uusliberalismi on sitä, että talouteen
puututaan mahdollisimman vähän, jenkkien asuntokup-
lassa tehtiin täysin päinvastoin. USA:n asuntokupla syntyi,
kun ihmiset ostivat asuntoja, joihin heillä ei ollut varaa.

Lainanantajat jakoivat asunnonostajille lainarahaa,
koska hyväntahtoiset poliitikot olivat tehneet lainojen
antamisen kannattavaksi. Tai jopa pakolliseksi.

Asuntokuplan taustalla oli kymmeniä vuosia jyllän-
nyt poliittinen unelma siitä, että kaikilla pitäisi olla omis-
tusasunto. Demokraatit tykkäsivät ajatuksesta, koska he
halusivat köyhien saavan asunnot. Republikaanit tykkäsi-
vät ajatuksesta, koska he uskovat omistusyhteiskuntaan.

Valtion tukema lainamarkkinakin alkoi Yhdysvalloissa jo 1930-luvulla, kun Franklin Roosevelt perusti asunto-
luotottajan Fannie Maen. Fannie Maen puoliyksityistämisen jälkeen synnytettiin samanlaiset hirviöt Ginnie Mae ja Freddie Mac.

Ja vuonna 1977 kongressissa saatiin sitten läpi laki, joka sinetöi koko kauheuden: Community Reinvestment Act. Ennen lakimuutosta pankkitoiminta Yhdysvalloissa oli tiukasti säänneltyä. Lakimuutoksella pankit velvoitettiin lainaamaan myös köyhille, huonommilla takuilla.

Palkinnoksi valtio takasi nämä lainat ja pankin sääntelyä höllennettiin. Jos pankki ei tähän diiliin suostunut, siltä saatettiin kieltää esimerkiksi yhdistyminen ja laajeneminen. Pankeilla oli siis täysi syy antaa lainaa myös tyypeille, jotka eivät olleet täysin maksukykyisiä.

Taustalla oli siis poliitikkojen puuttuminen markkinatalouteen ja suuri epäluulo vapaita markkinoita kohtaan. Vapaat markkinathan eivät taanneet kaikille oikeutta asuntoon.

Vuonna 1997 pari suurta pankkia luuli keksineensä rahanpainokoneen. Ne päättivät arvopaperistaa nämä valtion takaamat asuntolainat.

Suomeksi sanottuna pankit alkoivat myydä riskiä eteenpäin. Idea on suunnilleen sama kuin jos ottaisit paketin juhlapöydän konvehteja, mutta vaihtaisit alemman kerroksen suklaan paskaan. Ja tämä myytäisiin konvehteina.

Paska parfymoitiin ja pistettiin nättiin pakettiin. Ostaja uskoi, koska kaikella oli valtion takaus. Subprime-lainahan tarkoittaa sanatarkasti hyvän alapuolella olevaa eli huo-

noa. Se on tyypillistä konsulttien uuskieltä, jolla peitetään oikea asia.

Jotta kaikki näyttäisi hyvältä, roskalainojen riskejä arviointiin mukatieteellisillä raporteilla pieniksi. Vuonna 2002 Fannie Mae maksoi Nobel-voittaja Joseph Stiglitzille siitä, että tämä laskisi sub prime -lainojen riskejä. Ja ne tietysti saivat puhtaat paperit.

Sama Joseph Stiglitz poseerasi presidentti Tarja Halosen kanssa Palkansaajien tutkimuslaitoksen juhlaseminaarissa syksyllä 2011. Ja on arvostellut kovin sanoin ”uusliberaalia” talouspolitiikkaa.

Arvopaperistamisessa ideana oli, että kun samaan pakettiin laitetaan monta erilaista huonoa lainaa, joku saattaa jäädä maksamatta, mutta eivät kaikki. On kuitenkin aika itsestään selvää, että taantuma koskee yhtäkkiä suurta osaa ihmisistä. Ja kun asuntojen hinnat alkavat laskea, vain yhden kämpän arvo ei laske vaan kaikkien.

Vielä vuonna 2002 presidentti George W. Bush julisti suurieleisesti, että ”haluamme, että Yhdysvalloissa jokainen omistaa oman kotinsa”. Jos joku järjen ääni olisi halunnut tähän puuttua, sillä ei olisi ollut poliittista tulevaisuutta. Tämä poliitikko haluaa nostaa asuntolainasi hintaa! Tämä poliitikko vastustaa köyhien asunnonostoa!

Laina on hyvä asia silloin, kun voidaan olettaa, että sen saaja pystyy maksamaan sen joskus takaisin. On ihan oikein, että siitä myös otetaan saajan maksukyvyyn mukaista korkoa. Näin toimii markkinatalous.

Näin ei kuitenkaan tehty viime vuosikymmeninä Yhdysvalloissa. Näin ei ole tehty myöskään Euroopassa, jossa

huonon taloudenpidon maat saivat lainaa yhtä hyvillä ehdoilla kuin hyvän. Paljolta olisi säästyty, jos laina olisi oikeasti ollut pahan markkinatalouden ehdoilla annettua lainaa.

Ja vielä koko 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen Yhdysvaltain keskuspankki elvytti. Se piti ohjauskorkea keinotekoisena alhaalla. Lainanotto oli halpaa, ja 2000-luvun inflaation oloissa se oli jopa kannattavaa.

Eihän siinä ollut mitään järkeä. Tavalliset ihmiset ostivat Yhdysvalloissa jopa kolmiansa asuntojaan.

Eri puolilla Yhdysvaltoja on käytäntö, että asuntolaina on sidottu asuntoon, ei henkilöön itseensä. Jos asunnon arvo vähenee, kukaan ei joudu vastuuseen. Niinpä kyse on lainanottajalle riskittömästä lainasta: hän voi palauttaa talon avaimet pankkiin ja päästä irti lainastaan.

Tämä on nimenomaan poliitikkojen – ihmisten suojaksi – hyvää hyvyttään muokkaama laki. Sen tarkoituksena on ollut suojata ihmisiä ilmeisesti pahoilta pankeilta.

Mutta se sai ihmiset ottamaan käsittämättömiä lainoja. Ja pankit antamaan niitä. Koska ne ovat voineet luottaa siihen, että valtio tulee avuksi.

Että sellaista talouden vapauttamista! Tuollaisilla järjetömyyksillä on tuskin mitään tekemistä kovimpien uusliberaalien, kuten Friedrich Hayekin, teorioiden kanssa.

**”TALOUS-
KASVUA EI
TARVITA”**

Vielä 1970-luvulla sosialismiin uskova saattoi pokkana väittää, että sosialismi tai ainakin jonkin-
sorttinen suunnitelmatalous tuottaa enemmän vaurautta kuin kapitalismi. Siis nimenomaan materialistista vaurautta.

Siihen aikaan luettiin – tai ainakin väitettiin, että luettiin – Karl Marxia. Marx oli nimenomaan kiinnostunut materialismista ja materialistisen vaurauden kasvattamisesta. Paavo Lipponen ja monet johtavat demarit kannattivat muun muassa pankkien ja vakuutuslaitosten sosialisointia.

”KASVUA JA TEHOKKUUTTA ON JO LIIKAA”

1980-luvun alussa vannoutuneinkin kommunisti alkoi pikkuhiljaa huomata, että kapitalismi tuottaa enemmän materialistista vaurautta kuin suunnitelmatalous. Tästä keksittiinkin uusi kritiikin aihe: ”Joo. Myönnettäköön. Kapitalismi tuottaa enemmän vaurautta kuin sosialismi. Mutta se tuottaa sitä liikaa!”

Hassuinta on, että liiasta kasvusta huolestuneet ihmiset yleensä myös vaativat vakavalla naamalla uusia sosiaalityöpaikkoja ja lisää työpaikkoja.

Vuoden 2012 presidentinvaalien mielenkiintoisin väitely käytiin talouskasvusta. Sauli Niinistö toivoi lisää kasvua, Pekka Haavisto taas suhtautui siihen epäilevämmiin.

Tosin Haavisto ei oikein kunnolla osannut vastata, tarvitaanko sitä kasvua vai ei. Ehkä vähän, muttei kuitenkin liikaa. Raiskata ilmeisesti saa, mutta vain vähän.

Kriitikkojen mielestä meillä on vallalla kasvun ideologia. Kuulostaa sen verran pahalta, että tätä on pakko purkaa.

Kasvusta puhutaan aina määrittelemättä sitä tarkemmin. On jotain epämääräistä, joka kasvaa. Kuin ilmapallo, joka saattaa jossain vaiheessa poksahdtaa.

Yleensä kasvu liitetään bruttokansantuotteeseen eli tavaroiden ja palveluiden määrään. Tehdään hommasta konkreettisempaa esimerkin avulla: Haluat leipää, ja menet kauppaan. Patonki maksaa viisi euroa, mutta osaat laskea, että sen ainekset maksavat vain euron. Kauppias vetää siis neljä euroa välistä.

Nollasummapelin maailmassa ajatuskulku menisi noin. Tuo neljä euroa on palkka leipomisesta ja leivän tuomisesta helposti saataville. Jos päätät leipoa itse, se on oma leivontapalkkasi. Jos ostat leivän toiselta, hinnoittelet oman aikasi kalliimmaksi kuin neljä euroa.

Kuka sitten saa tuon neljä euroa? Ei pelkästään kauppias. Osansa siitä saa myös leipuri, uunitehdas, leipomotalon rakentaja, leipuritakkien ja -myssyjen valmistaja, kuljetusyritys sekä loputon joukko työnjakoon osallistuneita, joita emme koskaan tule edes tietämään.

Bruttokansantuotteeseen lasketaan tuo kaikki. Siihen lasketaan myös se, mitä leipomo maksaa työntekijöilleen ja se, mitä se itse saa voittoa. Jos siis leivot patonkisi itse, vähennät hieman talouskasvua.

Näin vastustat kasvun ideologiaa ja saat samalla leivän! Olet siis taikonut jotain ilman luonnonvarojen tuhlausta.

Vai oletko? Totta kai leipomo kuluttaa energiaa, mutta se kuluttaa energiaa vähemmän kuin jos jokainen pistäisi

kotonaan uunin päälle. Leipomo haluaa tehdä leipänsä mahdollisimman tehokkaasti.

Kyllä, tämä on juuri sitä kapitalismikriitikoiden usein mollaamaan tehokkuusajattelua. Mitä tehokkaammin leipomo leipänsä tekee, sitä enemmän leipiä se saa tehtyä samalla energialla. Ja se lisää bruttokansantuotetta.

Paleface moninkertaistaa bruttokansantuotetta.

Muusikko Olavi Uusivirta on ollut Vasemmistolais-ten taiteilijoiden ja kulttuurityöntekijöiden toimintaryh-
män Vatakin jäsen. Kerran Uusivirta sanoi haastattelus-
sani, että hänelle vasemmistolaisuus on sitä, että hän ostaa
mieluummin Skodan kuin Audin, koska Audin hinnassa
on enemmän kapitalismin mukanaan tuomaa ilmaa.

Mutta hetkinen. Skodan valmistaminen saastuttaa
ihan yhtä paljon kuin Audin. Itse asiassa kyse on pit-
kälti samasta tuotteesta. Audin ostaminen kyllä kasvat-
taa enemmän bruttokansantuotetta, koska se on kalliimpi.

Jos leipomo saa leipänsä mainosmieheksi vaikka näytte-
lijä Mikko Leppilammen, ja leivästä tulee seksikkäämpää,
leipomo voi markkinoilla nostaa leivän hintaa vielä enem-
män. Firma, joka saa kasvatettua jonkin luonnonvaran hin-
taa eniten, kasvattaa myös eniten bruttokansantuotetta.

Tyhjä cd-levy maksaa muutaman sentin. Kun Paleface luikauttaa sille kapitalisminvastaisen laulun, levyn voi myydä 20 eurolla. Paleface siis moninkertaistaa bruttokansantuotetta. Harvapa enää käyttää cd-levyjä, mutta bruttokansantuote kasvaa siitä huolimatta.

Politiikasta jauhaminen baarissa lisää enemmän bruttokansantuotetta kuin se, että joisit samat oluet kotona. Siitä syystä, että baari on keksinyt hienon tavan nostaa oluen hintaa. Kyse ei tietenkään ole mistään huijauksesta, sillä maksamme kaljatuopin hinnassa kivasta tunnelmasta ja mahdollisuudesta tavata sattumanvaraisia lajitovereita.

”RIKKAITA AINAKIN ON JO LIIKAA”

Tässä yhteydessä on pakko palata tuloeroihin. Jos kapitalismikriitikko jotenkin saadaan hyväksymään talouskasvun tarpeellisuus, hän yleensä nostaa esiin tuloerot.

Viime aikoina useat vasemmistolaiset ovat heilutelleet innoissaan OECD:n tutkimusta, jonka mukaan ”tuloerot vähentävät talouskasvua”. Eli ensin pitäisi pyyhkiä tuloerot pois, ja siitä se talous vain alkaisi kasvaa, vai?

Katsotaanpa OECD:n tutkimusta tarkemmin. Tutkimuksen mukaan tuloerot siellä alapäässä, eli pienituloisten keskuudessa estävät talouskasvua. Kun on köyhiä, jotka eivät esimerkiksi pääse opiskelemaan, kun ei ole varaa, niin paljon potentiaalia hukataan.

Esimerkiksi Yhdysvallat hukkaa oikeasti potentiaalia, koska koulutus on siellä niin kallista. Tosin Yhdysvaltain

talouskasvuluvut ovat Eurooppa paljon parempia. Mutta ehkä ne voisivat olla vielä parempia, jos siellä olisi maksuton koulutus.

Mutta OECD:n raportin mukaan se, että on rikkaita, ei haittaa talouskasvua laisinkaan. Jos raporttia tulkitsee yhtään järkevästi, niin köyhyyttä pitäisi ehkäistä laajalla koulutuksella ja ehkä jonkinsorttisella perustulolla.

Toki maksuton koulutuskin saattaa lisätä paradoksaalisesti tuloeroja. Siinä nimittäin annetaan verorahoilla ihmisille potentiaalia, joka tuo tulevaisuudessa korkeampia tuloja. Mutta parempi se kuin se, että köyhillä ei olisi mahdollisuutta kouluttautua.

Ei sosialismia rikkaille, vaan socialismia köyhille.

Tietysti jonkinsorttinen valtion takaama opintolaina olisi tähän ratkaisu. Siis ikään kuin lisävero, joka maksettaisiin pois sitten kun ollaan hyväpalkkaisissa juristin tai lääkärin hommissa. Noh. Nykyään se maksetaan progressiivisena verotuksena. Mutta se progressio on kaikille sama, oli opiskellut tai ei.

Mutta yksi asia on selvä: rikkaiden rikastuminen ei haittaa talouskasvua laisinkaan. Rikkaiden pitäisi siis antaa rikastua ilman valtion toimia, ja köyhiä voidaan nostaa

valtion toimilla pois köyhyydestä. Ei sosialismia rikkaille, vaan sosialismia köyhille.

Tarvitsemme lisää rikkaita. Jos toisen korkeat tulot ”tuntuvat” sinun mielestäsi pahalta, kyse ei ole faktasta, vaan omasta pahoinvoinnista.

Samalla logiikalla perussuomalaisten mielestä ”tuntuu”, että väkivallan määrä on kasvanut nykyisen maahanmuuton takia. Vaikka oikeasti yksikulttuurinen Suomi oli aikaisempina vuosikymmeninä paljon väkivaltaisempi.

Myös myönteiset asiat ja empaattinen käytös voivat aiheuttaa tuloeroja, kuten pakolaisten auttaminen. Koska tietenkään heikoista olosuhteista saapuva uusi ryhmä ei pääse heti samaan tulotasoon kuin me muut.

No pitäisikö tämän takia olla auttamatta pakolaisia? Ei tietenkään.

Tarvitsemme taloudellista tasa-arvoa. Se ei tarkoita sitä, että kaikki tienaisivat saman verran.

Taloudellinen tasa-arvo on sitä, että valtio ei suosi ketään taloudellisesti, eikä edes ohjaa bisnestä yritys-, maatalous- tai verotuilla.

Taloudellinen tasa-arvo voi tarkoittaa jopa koviakin tuloeroja, varsinkin joidenkin kova rikastuminen on erittäin suotavaa! Ei pelkästään kollektiivin kannalta, vaikka sitäkin se hyödyttää kovasti.

Mutta myös siksi, että meillä on yksi elämä ja jokainen eläköön sen niin kuin haluaa. Kunhan ei vahingoita toisia tai tee bisnestä joka vaikka saastuttaa ja sosialisoi saasteita muiden maksettavaksi. Mutta tarvitsemme lisää rikkaita ja talouskasvua.

”KUN KASVUA JARRUTETAAN, LUONTO KIITTÄÄ”

Taloukasvu tuhoaa maapallon. Tätä hokemaa kuulee usein.

Vuonna 1972 Rooman klubi julkaisi *Kasvun rajat* -raporttinsa, jossa se esitti erilaisia ennusteita luonnonvarojen loppumisesta. Esimerkiksi maaöljyvarojen ennakoitiin arviointitavasta riippuen loppuvan 20–50 vuodessa.

Raportissa oli sinänsä hyviä pointteja. Luonnonvaroille on hyvä pistää hintaa. Mutta maailmassa ei ole käynyt lainkaan niin pessimistisesti kuin Rooman klubi ennusti.

Johtuuko se siitä, että taloukasvu pysähtyi? Pääinvastoin. Se johtuu siitä, että ihmiskunta on saanut aikaan uusia keksintöjä.

1980-luvun jälkeen länsimaiden bruttokansantuotetta ovat kasvattaneet huimasti netti ja lääketeollisuus. Kun vedät Viagraa, maksat jostain ihan muusta kuin luonnonvaroista. Maksat siitä älystä, jolla tuo lääke on kehitetty.

Taloukasvu tarkoittaa sitä, että maapallon resursseja jalostetaan. Kasvu syntyy älystä, jolla raaka-aineita parhaiten yhdistellään. Yritys, joka tuhlaa eniten luonnonvaroja, ei ole menestynein firma.

Parasta taloukasvua on jalostaa pienistä luonnonresursseista jotain, jolla on iso brändiarvo. Luonnonsuojelija ostaa merkkituotteita, koska niihin käytetään saman verran resursseja kuin halpatuotteisiin.

Ja sitä paitsi merkkituotteet säilyttävät arvonsa. Sen sijaan pienituloisten tukeminen on järkevää verorahoilla. Sen sanoo OECD:n raporttikin.

Esimerkiksi öljy loppuu ihan varmasti joku päivä. Mutta sitä ennen öljyn hinta nousee ja nousee. Se, joka haluaa kasvattaa firmansa tulosta eniten, keksii öljylle korvikkeen.

Talouskasvu ei tietenkään ole tavoite itsessään. Se ei välttämättä ole edes väline mihinkään. Talouskasvu on sivutuote, kun vapaat ihmiset toteuttavat itseään.

Talouskasvu syntyy sivutuotteena, kun vapaat ihmiset toteuttavat itseään.

Talouskasvu saattaa tuhjata luonnonvaroja, mutta ei välttämättä tee sitä. Väite, että kasvulla on rajat, on yhtä järkevä kuin että ihmisen mielikuvituksella on rajat.

Vähäistä kasvua on myös testattu. Eurokriisin aikaan Etelä-Euroopassa talouskasvu pysähtyi kuin seinään. Kreikkalaiset ja espanjalaiset innostuivat sen tuomasta downshiftaamisen mahdollisuudesta niin paljon, että intoutuivat kaduille riehumaan ja polttopulloja heittelemään.

100 JÄLKI- KIRJOITUS: ”RAHA PAHA, TAIDE PYHÄ”

Kapitalismi nähdään hirvittävän yleisesti jonkun hienomman ja kauniimman, kuten taiteen vastakohtana. On sivistymätöntä puhua rahasta. Paitsi silloin, kun sitä halutaan itselle.

Kriitikko Pekka Wahlstedt kirjoittaa Kanava-lehden Herbert Marcuse -kriitikissään, että ”nykyään taide on laitettu palvelemaan kaupallisia intressejä”. Wahlstedt rinnastaa kapitalismin suhteen taiteeseen samanlaiseksi kuin taiteen suhteen fasismiin ja kommunismiin.

Kriitikko Otso Kantokorpi sanoi Yle Radio 1:n kolumnissaan, että ”Suomessa taiteilijoiden kuriin panemiseen on markkinoiden avuksi valjastettu esimerkiksi opetusministeriö, joka on koko 2000-luvun ajan yrittänyt ohjauspolitiikallaan tehdä taiteilijoista yrittäjiä.”

Siis hetkinen... että mitä? Väite on hölynpölyä, vaikka se kuulostaa pinnallisesti ajateltuna järkevältä. Yhdessäkään läntisessä markkinatalousvaltiossa ei pakoteta yhtäkään taiteilijaa tekemään minkäänlaista taidetta.

Taiteen valjastaminen kapitalismin palvelukseen tarkoittaa ilmeisesti sitä, ettei taiteilijoita tueta tarpeeksi. Siis sillä vauraudella, mitä tuottavaa työtä tekevät ovat keränneet. Ai kauheeta. Miten edes kehtaan puhua tuottavasta työstä taiteen yhteydessä?

Kulttuuriväki suhtautuu rahaan kummallisesti. Harva kieltäytyy rahasta, mutta karmeinta on, jos mitään taiteen tulosta halutaan mitata rahassa. Teatterinohjaaja Esa Leskinen tiivisti asian Voima Kustannuksen Fifi-verkkolehdessä näin: ”Saattaa olla, että taiteeseen satsaaminen todellakin joskus tuottaa rahallista hyötyä, mutta parempi

olisi, ettei tuottaisi. Taiteen arvo on, että se tuottaa päinvastoin pysähtymisen tunteen – kokemuksen siitä, että minun ei tarvitse tuottaa yhtään mitään.”

Tämä on tavallaan ihan totta. Minustakaan taidetta ei voi, eikä pidä, mitata rahassa. Kamalimpia latteuksia on se, että taide tuo ”pyhyiden kokemuksia”, mutta ymmärrän sen.

”TAIDE ON ITSEISARVO, EIKÄ SITÄ SAA MITATA”

Kerään grafiikkaa ja designiä ja saatan joskus vain tuijotella taulujani ja tuntea outoa iloa. Tätäkin kirjoittaessani tuijotan kahta Kari Riipisen taulua. Diplomi-insinööriksilleni ne ovat vain rumia ja ylihintaisia kuvia. Minulle ne merkitsevät kuitenkin enemmän kuin ne rahat, joilla ne ostin. Muutenhan en olisi niitä ostanut.

En tietenkään osaa erotella, johtuuko iloni nimenomaan fetissiarvosta, eli ilosta omistaa jotain, jota yhteisö pitää arvokkaana ja älykkäänä. Toisaalta haluaisin katsella taulujani, vaikka olisin yksin autiolla saarella. Mutta mitäpä tuolla väliä.

Taide on itseisarvo, sanoo taiteen ystävä. Sitä ei saa mitata millään. Rohkenen olla eri mieltä. Ei nimittäin ole olemassa taidetta itsessään. On olemassa taidetta vain jonkun ihmisen kokemana.

Jos taide todella olisi itseisarvo, sillä olisi väliä myös silloin kun viimeinenkin maapallon ihminen kuolee markkinatalouden tuoman elintason aiheuttamiin sydän- ja verisuonitauteihin. Veikkaan, että katosta roikkuvilla palavilla

kultaisilla dildoilla ei ole maapallolle jääville eläimille tai ulkoavaruuden olioille mitään merkitystä.

Taide on parhaimmillaan monimutkainen ja älykäs merkitysjärjestelmä, jonka ihminen on luonut halutessaan sanoa jotain toiselle ihmiselle. Yleensä tuo sanoma ei valitettavasti ole sen kummoisempi kuin pikkulapsella. Katsokaa minua!

Ilman julkista tukea meillä ei tehtäisi ainoatakaan elokuvaa.

Mutta mutta. Taide todellakin on hyvää sen järjettömyyden ja mittaamattomuuden takia. Se erottaa ihmistä hieman materialismista.

Taiteen tukemista julkisista varoista voi perustella monella tavalla. Kyllä minustakin olisi noloa elää maassa, jossa ei olisi kansallisoopperaa. Ilman julkista tukea meillä ei tehtäisi ainoatakaan elokuvaa. Kävin katsomassa EMMA-museossa upean futurisminäyttelyn, jota ei olisi Espooseen saatu, jos se olisi pelkillä lipputuloin rahoitettu.

Olisiko siis kiva katsoa vain Hollywood-leffoja, kun elokuvatukien avulla tarjolle saadaan myös suomenkielisiä kopioita? Olisi melko kummallista, jos meillä ei olisi hienoja kulttuurilaitoksia ja 1800-luvun taidehistoriaa. Ja

onhan tuo Ateneum aika hieno, kun siitä ajaa ohi matkalla lätkämatsiin.

Ateneumin rakentamisen hinta-arvio oli 1800-luvun lopulla kymmenen prosenttia Suomen valtion silloisesta budjetista. Koska arviot tehdään aina yltiöpositiivisesti, se tietysti ylittyi.

Nykymaailmaan verrattuna Ateneumin hinta vastaisi suunnilleen sitä, että rakentaisimme Helsingin keskustaan 5 miljardia euroa maksavan museon, jonka hinta nousisi 7,5 miljardiin. Vertailun vuoksi, tämä on yli 20-kertaisesti se mitä paljon haukutun Guggenheim-museon arvioitiin pessimistisimmissäkin arvioissa maksavan.

Tarkastellaanpa asiaa yksilönvapauden näkökulmasta. Jos nyt yhtäkkiä joutuisimme rakentamaan 7,5 miljardin euron museon, se tietysti tietäisi leikkauksia sosiaalimeinoihin, vanhusten hoitopaikkoihin ja koululaisten välipalavanukkaisiin. Ihan varmasti Ateneumista on ollut Suomelle isoa hyötyä niin kulttuurissa kuin taloudessa. Mutta tuo hyöty revittiin 1800-luvulla eläneen suomalaisen mädäntyneestä perunapussista.

Ateneumin – kuten minkä tahansa menneen kulttuurilaitoksen – rakentaminen on nykymaailman mittapuun mukaan ollut ihmisoikeusloukkaus. Hegelin ajatus siitä, että on olemassa kansakuntia, joilla on vuosisatojen mittaisia kohtaloita, on tietysti kaunis. Valitettavasti se ei ole totta.

Oikeassa maailmassa, jossa elää verta ja lihaa olevia ihmisiä, kansakuntien kohtaloilla ei sinänsä ole väliä, jos ne vaativat omassa elämässä sataprosenttisen uhrauksen.

Tietenkään 7,5 miljardin hintaista museota ei nyky-maailmassa rakennettaisi. Torjuttiinhan Guggenheimkin. Tämä johtuu taidealan ihmisten mielestä siitä, että ”kovemmat arvot” ovat tulleet politiikkaan.

Ihmisillä on tapana marista, että ennen vanhaan tehtiin hienoja rakennuksia, mutta nykyään taas rumia laatikoita. Kriitikkojen mielestä tämä johtuu siitä, että nykyään ajatellaan vain puhtaasti rahallisia arvoja. Ja sehän on kamala, sillä raha ei saa olla kaiken mitta. Luojan kiitos asioita miettii nykyään enemmän rahassa!

Tämä johtuu sellaisesta pikku seikasta kuin demokratia. Ennen vanhaan julkisten rakennusten rakentamista ei alistettu minkään sorttiselle demokraattiselle päätöksentekoprosessille. Silloin ei todellakaan mietitty pahoja rahallisia arvoja, vaan rakennettiin muutaman tuhannen asukkaan Helsinkiin käsittämättömiä pytinkejä samalla kun kansa kiskoi mätiä juureksia routaisesta maasta.

”JOHTAJIEN OPTIOT OVAT POIS TAITEEN TUESTA”

Taiteilijoilla on tapana kritisoida yksityisten firmojen johtajia ahneudesta, koska he saavat isoja palkkoja ja pahoja optioita. Mutta kun joku sanoo, että taiteilijoiden tuki on poissa vanhainkodin jälkiruokavanukkaista, sitä pidetään taidevastaisena populismina.

Hassuinta tässä on, että asia on juuri päinvastoin. Jos täysin yksityinen firma maksaa johtajalleen optioita, niistä maksetaan täysi tulovero. Kyseinen tulovero tuo nimenomaan rahaa valtion kassaan.

Taiteilijat ja mummot taas kilpailevat nimenomaan samoista julkisista rahoista. Ja arvatkaapa kumpi ryhmä näistä on kovempi järjestämään Facebook-protesteja ja kynttilämielenosoituksia?

Ongelmana ei ole se, että Suomessa tuettaisiin nyt jotenkin älyttömästi taidetta. Kysymys on väitteestä, että kapitalismi jotenkin sitoisi taiteilijoita.

Helsingin Sanomien toimittaja Leena Becker kirjoitti saksalaisten taiteilijoiden kapinasta: ”Eniten pöyristyneitä reaktioita on herättänyt uusliberalistinen näkemys, jonka mukaan taidetarjonta tulee suunnata kysynnän mukaan. Taiteilijoiden tulisi alistaa luomisvoimansa markkinatalouden lainalaisuuksiin.”

Taiteilijat ja mummot kilpailevat samoista julkisista rahoista.

Aaah. Taas uusliberalismi. Sieltä se syyllinen löytyi.

Tässä on todella jättimäinen – toivottavasti tahallinen – älyllinen ajatusvirhe. Yhdenkään saksalaisen taiteilijan ei tarvitse alistaa luomisvoimaansa yhtään mihinkään. Jokainen saksalainen taiteilija saa luoda niin paljon kuin huvittaa.

Taiteilijoiden alistaminen tarkoittaa tässä, että he eivät saa valtiolta – toisten ihmisten – rahaa tismalleen yhtä paljon kuin haluavat. Eli silloinhan raivostuneet taiteilijat mittaavat itse asioita rahassa.

Ihmiset ovat siis raivoissaan, kun muut eivät tee heidän puolestaan tarpeeksi, jotta he saisivat elää juuri sellaisen elämän kuin haluavat. On ihan selvä, että kaikki haluavat valtiolta enemmän kuin valtiolla on tarjota.

Kun joku vaatii muiden rahaa itselleen ja perustelee asiaa yleisellä hyödyllä, hän on lievästi sanottuna jäävi. Kun joku vastustaa valtion tukia jollekin asialle, vastaargumenttina on usein, että henkilö vastustaa koko asiaa itsessään. Johtopäätös on tietysti tahallista asian väärinymmärtämistä.

Raha ei ole laisinkaan tärkeimpiä asioita maailmassa.

Taiteen julkisen tuen puolustajat ajattelevat, että juttu, jota valtio ei tue, ei ole olemassa. He luottavat siis järjestelmään, eivät ihmiseen.

En tietenkään väitä, etteivätkö julkista rahaa itselleen haluavat olisi liikkeellä vilpittömin mielin. Suurin osa ihmisistä – erityisesti taidealalla – haluaa vilpittömästi hyvää kaikille.

Kyse ei ole ahneudesta, vaan ihmisen mittakaavaharhasta. Kaikista tietysti tuntuu, että oma ala on poikkeuksellisen tärkeä.

Totta kai nukketeatterintekijästä nukketeatteri on tärkeää. Ja alan alasajo olisi Suomelle ”häpeällistä”. Hänhän on kiinnostunut nukketeatterista sen takia, että pitää sitä tärkeänä. Itselleen. Ja asuntolainalleen.

Palataan vielä teatterinohjaaja Esa Leskisen kolumniin Fifi-lehdessä. Hän käy läpi pitkät pätkät nykyisen ”liberalistisen” talouden pahuutta. Kun kaikki mitataan vain rahassa, korkeammat, pyhemmät ja ylevämmät asiat, kuten taide, unohtuvat.

Olen samaa mieltä. Minustakaan raha ei ole laisinkaan tärkeimpiä asioita maailmassa.

Sitten Leskinen kuitenkin tulee kaikesta tästä tällaiseen johtopäätökseen: ”Taiteelta ja humanistisilta tieteiltä leikataan rahaa, koska ne eivät tuota rahaa, eikä niillä näin ollen ole mitään virkaa.”

Hetkinen. Mitä se Leskinen siis halusikaan kirjoituksessaan lisää sinne taiteelle? Rahaa.

LOPUKSI

Jokaisessa sosiologian perusoppikirjassa kuvataan legendaarinen sähköshokkikoe esimerkkinä ihmisen pahuudesta. Kyse on Yalen yliopistossa 1960-luvulla tehdystä Stanley Milgramin tottelevaisuuskokeesta, jossa viattomat opiskelijat päätyivät antamaan sähköshokkeja toisille ihmisille kokeenjohtajan käskystä.

Jotkut vetävät kokeesta sen johtopäätöksen, että tarvitaan lisää kollektivismia ja ihmisten valvontaa. Mutta eikö se ollut juuri kollektivismia, että kokeeseen osallistuvat uskoivat auktoriteettiin, sähköshokkitestin tekijään?

Itse tulkitsen tottelevaisuuskoetta niin, että ihmisen pitäisi enemmän kuunnella oman järkensä ääntä ja pyrkiä itse elämään niin hyvä elämä kuin haluaa. Hyvää elämää ei pysty kenenkään puolesta määrittelemään mikään viranomainen saati kukaan ministeri.

Suurin osa kiistoista johtuu oman edun tavoittelemisesta. Tästä seuraa se harha, että luulemme kiistojen poistuvan, jos kaikki olisivat samaa mieltä.

Silti kaupankäynti perustuu juuri siihen, että samalla hetkellä kaksi ihmistä on eri mieltä jonkun asian arvosta. Asioilla kun ei ole absoluuttista arvoa, vaan jonkun kokema arvo.

Yksittäisen asian arvo voi vaihdella suurestikin. Putkimiehen arvo kasvaa sillä sekunnilla, kun kellari on täynnä vettä.

Kaikki haluavat vapautta, oikealla ja vasemmalla. Yksilönvapautta halutaan rajoittaa yleensä hyvissä tarkoituksissa. Johtavana ajatuksena on, että ihmistä pitää suojella. Välillä jopa itseltään, ainakin pieniä ihmisiä pitää suojella

isoilta. Hieno idea. Paitsi että suojelijat, poliitikot ja virkamiehet, ovat myös ihmisiä.

Se, että suunnitelmallisuus siirretään yksittäisiltä ihmisiltä korkeammalle, ei yleensä poista itse ongelmaa. Keskustelua käydään ikään kuin valtiolle töitä tekevilla ei olisi samanlaisia itsekeskeisiä yllykkeitä kuin bisneksessä työskentelevillä.

Täysin vapaata markkinataloutta ei ole missään. Enkä tiedä onko se edes itsessään tavoite.

Ihmisen vapaus on ainoa tavoite. Vapaus, joka ei loukkaa muiden vapautta. Jos Mauno Koivisto oli ”bernsteinilainen sosialisti”, minä olen ”bernsteinilainen kapitalisti”.

Tasa-arvo ja vapaus ovat usein ristiriidassa keskinään.

Tärkeintä on liike. Ja kunhan suunta on oikea. Vallalla on talouskriisin pitkien vuosien aikana ollut sellainen käsitys, että kun valtaa otetaan yksilöiltä valtiolle, se ratkaisee ongelmat.

Itse asiassa Ranskan vallankumouksen vapaus, veljeys, tasa-arvo -slogan on itsessään ristiriitainen. Tasa-arvo ja vapaus voivat usein olla ristiriidassa keskenään.

Jos ihmisellä on vapaus rikastua ahkeruudellaan tai älyllään, silloin maailma ei voi olla täysin tasa-arvoinen. Jom-

mastakummasta tavoitteesta on luovuttava. Ainakin toisinaan täytyy valita jompikumpi tavoite: tasa-arvo tai vau-raus.

Yksityisomaisuuden suoja ja kansalaisten varallisuus kulkevat käsi kädessä. Yksityisen omaisuuden suoja ei ole tietenkään sama asia kuin että päättäisimme nyt, että kaikki nykyiset omistussuhteet ovat syntyneet oikeudenmukaisesti. Tai että nykyiset omistussuhteet jäisivät ikuisesti voimaan.

Talo on pystyssä vasta, kun joku on sen rakentanut.

Huono-osaiset pärjäävät vielä huonommin niissä maissa, joissa ei ole vakaata yksityisomaisuuden suojaa. Niissä maissa resursseja hallitsevat ne, jotka tuntevat parhaiten eliitin.

Skottilaissyntyinen, Stanfordin yliopistolla vaikuttava historian tutkija Niall Ferguson pohtii hienosti *Sivilisatio – Me ja muut* -kirjassaan yksityisomaisuuden suojan vaikutusta kansakunnan rikastumiseen.

Jos olisin saanut veikata 1600-luvulla kumpi tulee menestymään paremmin, brittien valloittama Pohjois-Amerikka vai portugalilaisten ja espanjalaisten hallitsema etelä, olisin veikannut etelää. Etelä oli täynnä luonnonrik-

kauksia, esimerkiksi kultaa ja hopeaa, kun taas pohjoisessa ei ollut muuta kuin tonttimaata.

Mutta pohjoisessa oli jotain, mitä etelässä ei ollut: yksityisomaisuuden suoja. Etelässä kaikki maat olivat kruunun omistuksessa, mutta Pohjois-Amerikassa lähdettiin siitä, että jokainen omistaa oman tonttinsa itse.

Kun yksilöillä on omaisuutta, se myös innostaa suunnittelemaan omaa taloutta. Ja tämä taas johtaa yritteliäisyyteen.

Haastattelin kerran talonvaltaajia, jotka kertoivat vastustavansa voitontavoittelua. Mutta eikö se talo ole pystyssä juuri sen takia, että joku on joskus aiemmin halunnut tehdä sillä voittoa? Muuten koko taloa ei olisi ollut olemassa.

Talo on hieno symboli nollasummapelin ennakkoluuloa vastaan. Talo on pystyssä vasta, kun sen on joku rakentanut.

KIRJALLISUUS

- BERLIN**, Isaiah (1969): Four Essays on Liberty, Oxford University Press.
- DESAI**, Meghnad (2008): Marxin kosto. Kapitalismin uusi nousu ja valtiokeskeisen sosialismin kuolema. Gaudeamus.
- ELINKEINOELÄMÄN** valtuuskunta (2015): Hyvinvointivaltio numeroina, EVA Fakta, Taloustieto.
- FERGUSON**, Niall (2011): Sivilisaatio – Me ja muut. Terra Cognita.
- FERGUSON**, Niall (2008): Rahan nousu. Maailman rahoitushistoria. Terra Cognita.
- KLEIN**, Naomi (2015): Tuhokapitalismin nousu. Into.
- LEVITT**, Steven, D. & Dubner, Stephen J. (2011): SuperFreakonomics: Global Cooling, Patriotic Prostitutes, and Why Suicide Bombers Should Buy Life Insurance. HarperCollins.
- LEVITT**, Steven, D. & Dubner, Stephen J. (2009): Freakonomics: A Rogue Economist. Explores the Hidden Side of Everything. HarperCollins.
- MAMET**, David (2012): The Secret Knowledge. On the Dismantling of American Culture. Sentinel.
- NORBERG**, Johan (2017): Framsteg. Tio skäl att se fram emot framtiden. Volante.
- NORBERG**, Johan (2010) Fragment och argument 1990–2010. Hydra.
- NORBERG**, Johan (2009): En perfekt storm: Hur staten, kapitalet och du och jag sänkte världsekonomin. Hydra.
- NORBERG**, Johan (2006): När människan skapade världen. Timbro.
- PAKKALA**, Teuvo (1954): Valitut teokset. Otava.
- PALMER**, Tom G. (2012): Kapitalismin moraali. Libera Instituutti.
- RAND**, Ayn (1967): Capitalism: The Unknown Ideal. The New American Library.
- SOWELL**, Thomas (2010): Intellectuals and Society. Basic Books.